

କବିଳୟଂହିତା ।

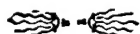
ଅଥ ମହାପାତ୍ର

ସାମନ୍ତ ଶ୍ରୀରାମାୟନାଥ ମହାପାତ୍ର କାବ୍ୟଚର୍ଚ୍ଚ ।

କପିଳସଂହିତା ।

କଟକ ରେଭେନ୍ସା ବାଲିକାକଲେଜର ସମ୍ପଦ ଅଧ୍ୟାପକ
ସାମନ୍ତ ଶ୍ରୀଗୋପୀନାଥ ମହାପାତ୍ର କାବ୍ୟତୀର୍ଥଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ।

ବିରଚିତ ।

ପୁରୀର ଜମିଦାର ଓ ସରକାରୀ ଓକିଲ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାବୁ
ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର ଉଚ୍ଚଳ ମହୋଦୟଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ

ପ୍ରକାଶିତ ।

Printed by
A.C. Chakraverty,
Orissa Printing Works, Puri.
1923.

ସନ ୧୯୨୩ ମସିହା ।

ମୂଲ୍ୟ. ୦ ମ. ମାତ୍ର ।

KAPILA SAMHITA.

BY

Samanta Shree Gopinath Mahapatra
Kavyatirtha

*Sanskrit teacher College classes attached to the
Revenshaw Girls' High English School,
Cuttack.*

Published by

Badu Lokanath Misra. Vakil.

Zamindar and Government Pleader,
Puri.

Ptd. by A. C. Chakraverty,
Orissa Printing Works, Puri.
1922.

Price As. 3/-

ତୃତୀୟା ।

ଏହି ପୁସ୍ତକ ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନପ୍ରଣେତା କପିଳମହର୍ଷିଙ୍କରଚିତ ଅଛି ।
 ଶ୍ରୀଚୀନ ଅପ୍ରକାଶିତ ସଂସ୍କୃତପଦ୍ୟାମୃତ କପିଳସଂହତାରୁ ସରଳ
 ଉତ୍କଳପଦ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁବାଦିତ । ଏଥିରେ ଉତ୍କଳୀୟ ପ୍ରଧାନ
 କାର୍ଯ୍ୟାଶ୍ରମ ଦେବଦେବୀମାନଙ୍କର ବିଷୟ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।
 ଯୁବକାଳରେ ପୁଷ୍କରବନସ୍ଥିତ ସନକାଦିଗୁଣିମାନେ ଭରଦ୍ବାଜମହର୍ଷିଙ୍କୁ
 ଧର୍ମସ୍ଥାନ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନକରି ଯାହା ଶୁଣିଥିଲେ ସେ ସମସ୍ତବଥା
 ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରେ କପିଳ ସତ୍ୟଜିତ୍‌ରାଜାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଅଛନ୍ତି । ଅନାବଶ୍ୟକ
 ବୋଧ ହେବାରୁ କେତେକ ବର୍ଣ୍ଣନାମୃତ ବିଷୟ ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇଅଛି ।
 ଏଥିରେ ଧର୍ମବିଷୟକ ଉପଦେଶ ସ୍ବରାଜ୍ୟ ତାହା ସଧାରଣ ବୋଧାର୍ଥ
 ପ୍ରକାଶକରି । ଏହା ସର୍ବାଦୃଶ ହେଲେ ଶ୍ରମ ସଫଳ ମନେକରିବି ।
 ଇତି ।

କଟକ	}	ପ୍ରଣେତା
ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୨୩ ମସିହା		ସାମନ୍ତ ଶ୍ରୀଗୋପୀନାଥ ମହାପାତ୍ର କାବ୍ୟଖର୍ଷି

ଅଧ୍ୟାୟମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣ ।

ପ୍ରଥମଅଧ୍ୟାୟରେ—ସତ୍ୟଚିତ୍ତଶାଳୀଙ୍କର କପିଳମନ୍ଦିରକୁ 'ଉତ୍କଳସ୍ଥିତ
ଗର୍ଭାଗ୍ରମାଦିବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ସୁକାନ୍ତିବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଚପୋବଳରେ ମହାନଦୀର
ଭ୍ରମର ଓ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନାଦେଶକେରୁ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ରାଜାଙ୍କର
ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରଗମନକେଷ୍ଟା ଓ ଇନ୍ଦ୍ୟବସରେ ଶ୍ରୀରାଗବାନ-
ଙ୍କର ସମସ୍ତ କରପ୍ରଦାନ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ଉକ୍ତ ରାଜାଙ୍କର ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରୟାଣ, ମାର୍ଗରେ
ନାରଦମନ୍ଦିରସନ୍ଧ୍ୟା ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ୱର, ନୀଳାଚଳରେହରିହର
ସ୍ଥାପନ, ଓ ତାହାଙ୍କର ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତି ।

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରବର୍ଣ୍ଣନା ଓ ରତ୍ନଦ୍ୱାରମନ୍ଦିରର ସନକାଦି
ରତ୍ନମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟରେ—କେଶାକୂଟ ବା ମୈତ୍ରେୟବୃଦ୍ଧମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ଶାମ୍ବରତ୍ନ-
ଙ୍କର ସୂର୍ଯ୍ୟାବଧାନରେ ମହାରୋଗମୋଚନ ।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ବିରଜାକ୍ଷେତ୍ରବର୍ଣ୍ଣନା ଓ ମାକାତା ନୃପତିଙ୍କର
ସେଠାରେ ଶାସ୍ତ୍ରମୁକ୍ତି ।

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ଉକ୍ତକ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିବା ଗର୍ଭମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତବିବ-
ରଣ ।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟରେ—କପିଳାସପର୍ବତ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟବିଶାୟ ସୌଦାସ
ନୃପତିଙ୍କର ସେଠାରେ ଉତ୍ତରସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ୱର ଓ ମୁକ୍ତି ।

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ଏକାମ୍ରବନ ବର୍ଣ୍ଣନା ।

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ—ଦେବର୍ଷି ନାରଦଙ୍କର ଆଦେଶରେ କାଶୀ-
ବିଶ୍ୱନାଥଙ୍କର ଏକାମ୍ରବନକୁ ଅଗମନ ।

ସ୍ବାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ଉକ୍ତ ଶିବଙ୍କର ସେଠାରେ କୋଟିଲିଙ୍ଗାକୁ ଓ
ବିନ୍ଦୁସାଗରମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

‘ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ଏକାମ୍ରବନସ୍ଥିତ ଦେବଦେବୀଦର୍ଶନର ଫଳ ।

‘ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ଉକ୍ତବନରେ ଥିବା ପ୍ରଧାନ ୨ ଶିବଲିଙ୍ଗ
ବର୍ଣ୍ଣନା ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଦ୍ୱାରା ରାମେଶ୍ୱରଙ୍କର ସ୍ଥାପନ ଓ
ଦେବରାଜଙ୍କର ଅସୁର ଜୟାର୍ଥେ ଇନ୍ଦ୍ରେଶ୍ୱରାରାଧନ ।

ଷୋଡ଼ଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ନନ୍ଦୁଷ ରାଜାଙ୍କର କେଦାରେଶ୍ୱରପୂଜା, ଦକ୍ଷ
ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ଯଜ୍ଞରେ ଅପମାନଦେହୁ ଶିବଙ୍କର
ତପସ୍ୟାନିମିତ୍ତ ହିମାଳୟଗମନ ଓ ଏକସମୟରେ ହର-
ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ ଦେଖିବାନିମିତ୍ତ ହିମାଳୟଙ୍କର ଛଦ୍ମବେଶରେ
ଏକାମ୍ରବନକୁ ଆଗମନ ।

ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ଉକ୍ତବନରେ ନବଧାଗଙ୍ଗାଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ଓ
ଗଜବଞ୍ଚନଦୀର ମାହାତ୍ମ୍ୟବର୍ଣ୍ଣନା ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ମହେଶ୍ୱରୀର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ଏକାମ୍ରବନରୁମୁକ୍ତି
ବ୍ରତର ଫଳ ।

ଉନବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ଏକାମ୍ର ପ୍ରଧାନ ପର୍ବତସ୍ଥମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ
ରୁଷିମାନଙ୍କର ତପୋବଳରେ ଇଶ୍ୱରଦ୍ରପାପ୍ତି ।

ବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — ଉକ୍ତଲସ୍ଥିତ ପ୍ରଧାନପ୍ରଧାନ ନଦୀମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି
ଓ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଏକବିଂଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ — କପିଳଙ୍କର ସତ୍ୟଜିତ୍ରାଜାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନୋପଦେଶ

ପ୍ରଣାମ ପତ୍ର ।

କଟକ ରେଭେନ୍ସା ବାଳିକା କଲେଜର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଧ୍ୟାପକ ପଣ୍ଡିତ
ଶ୍ରୀଗୋପୀନାଥ ମହାପାତ୍ର କାବ୍ୟଗର୍ଭଜନ୍ମାସୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ପଦ୍ୟାବଳୀ
କପିଳସହିତାରୁ ସରଳ ଉତ୍କଳପଦ୍ୟରେ ଅନୁଦିତ ପୁସ୍ତକଟି ଅଦ୍ୟୋ-
ପାନ୍ତ ପାଠକର ଯତ୍ନରେନାସ୍ତି ଅନନ୍ତତ ହେଲୁ । ଏଥିରେ ପଦ-
ବିନ୍ୟାସ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ, ସୁଲଳିତ ଓ ପ୍ରସାଦଗୁଣବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବାରୁ
ସାଧାରଣବୋଧ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଉକ୍ତପୁସ୍ତକରେ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ-
କ୍ଷେତ୍ର, ଭୁବନେଶ୍ୱର, କୋଣାର୍କ, ବିରଜାକ୍ଷେତ୍ର ଓ କପିଳାସପ୍ରଭୃତି
ଉତ୍କଳୀୟ ଧର୍ମସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ବିବରଣ ବିଶଦରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ-
ଅଛି । ଏହା ପାଠକଙ୍କେ ଯେ କେବଳ ଉତ୍କଳସ୍ଥିତି ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରମାନ-
ଙ୍କର ପବିତ୍ରତା ଓ ଐତିହାସିକତା ଜାଣିବାକୁ ହେବ ତାହା ନୁହେଁ ।
ଓଡ଼ିଶା ଯେ ଏକ ସମୟରେ ପୁଣ୍ୟଭୂମି ଥିଲା ଏ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ମାତ୍ରାରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ଜଣାଇ ଦେଉଅଛି । ଏପରି ଧର୍ମ ବିପ୍ଳବ ସମ-
ୟରେ ଏତାଦୃଶ ପୁସ୍ତକରତନା ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ । କାରଣ ସାଧାର-
ଣଙ୍କୁ ସଂସ୍କୃତରୂପ ନାରିକେଲପଲର ରସ ପାନକରାଇବା ସହଜ
ସାଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ମାତୃଭାଷାସଙ୍କଳିତ ଧର୍ମପୁସ୍ତକମାନ ସେମାନ-
ଙ୍କର ଚିତ୍ତକର୍ଷକ ହେବଏକ୍ଷରେ ମତଦ୍ୱୈଧ ଲକ୍ଷିତ ହେଉ ନାହିଁ ।
ଏତାଦୃଶ ଧର୍ମପୁସ୍ତକମାନଙ୍କର ପ୍ରକାଶଦ୍ୱାରା ବିସ୍ମୟରେ ଧର୍ମଭାବ
ରହିଯିବ କଦାପି ଲୁପ୍ତହେବ ନାହିଁ । ଅତଏବ ରରଯିତା ମହାଶୟଙ୍କୁ
ଅନ୍ତରର ସହିତ ଧନ୍ୟବାଦ ପ୍ରଦାନ କରୁଅଛି ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ
ନିକଟରେ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥନା ଯେ ଏ ମହାଶୟ ଗର୍ଭାୟୁ ହୋଇ ନବ
ଉତ୍ପାଦରେ ଏତାଦୃଶ ଅପ୍ରକାଶିତ ଧର୍ମପୁସ୍ତକମାନ ପ୍ରକାଶକର
ଦେଶର ଗୌରବ ଓ ଧର୍ମଭାବ ବର୍ଦ୍ଧନକରନ୍ତୁ । ପୁସ୍ତକସ୍ତ୍ର ବିଷୟମାନ
ସହଜ ବୋଧ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଯେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାଶକରବାକୁ ଅଗ୍ରସର

ଦେଲୁ ନାହିଁ । ଏହି ଅର୍ଥପୁସ୍ତକ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେବାର
ଦେଖିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦ ହେବୁ । ଇତି ।

ଦୋଳମଣ୍ଡପ ସାହି,

ପୁରୀ ।

୨୭-୭-୨୩.

}

ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ପଣ୍ଡିତ

ଶ୍ରୀସଦାଶିବମିଶ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରୀ

ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ସଂସ୍କୃତ ସମିତିର, ପାଟନା ।

ଇଉଇଭିସିଟିର ସଦସ୍ୟ ଓ ମୁକ୍ତି ମଣ୍ଡପ ପଣ୍ଡିତ

ସରାର ସମ୍ପାଦକ ।

କାପିଳସଂହିତା ।

ପ୍ରଥମୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ମଙ୍ଗଳାଚରଣ ।

କଳଦଶ୍ୟାମଳ ଧନୁର୍ଗୁଣରେ ଚିତ୍ରିତ
ତ୍ରିଲୋକମଣ୍ଡପସ୍ତମ୍ଭ ପର ସୁଶୋଭିତ । ୧ ।
ତାପହର ବସ୍ତ୍ରଧର ଭୁଜଚତୁଷ୍ପୟ
ଭ୍ରମର ଅଶ୍ଵତ୍ଥସିଦ୍ଧି କରନ୍ତୁ ନିଷ୍ଠୟ । ୨ ।

ସତ୍ୟଜିତ୍ (୧) ରାଜୋବାଚ ।

ସୁବିଜ୍ୟାତ ପୁଣ୍ୟ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କର
ଶୁଣିଥିଲି ପୁଣେ ମୁହିଁ ମହିମା ବିସ୍ତର । ୩ ।
ଏବେ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ମୋହର
ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନବିଷୟ ଉତ୍ତଳଦେଶର । ୪ ।
ତପୋବନ ଦେବଦେଶାଧିକ୍ଷି ଯେ ସମସ୍ତେ
ଅଛନ୍ତି ଏଠାରେ ତାହା କହ ମୋ ଅଗ୍ରତେ । ୫ ।
ସକଳସୁରବନ୍ଧିତ ଅହେ ମୁନିବର !
କୃତାର୍ଥ ହୋଇବି ଯେବେ ଅନୁଗ୍ରହ କର । ୬ ।
ଅଶ୍ଵାତସ ପୁରାଣ (୨) ଅପର ଶାସ୍ତ୍ରମାନ
ସବୁଜିହେଉ ଜାଣିଛି ସକଳ ବିଧାନ । ୭ ।

---

(୧) ଦରବଂଶମତେ ବହୁଦର୍ଶିତବାକର ସ୍ଵର ।

(୨) ବ୍ରହ୍ମ, ପଦ୍ମ, ବଶିଷ୍ଠ, ଶିବ, ଭରବତ, ନାଗଦୟା, ମାବୁଣେୟ, ଅସ୍ତି, ରବିଷ୍ୟ,
ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ, ଇନ୍ଦ୍ର, ବସୁଦେବ, ସୁନ୍ଦ, ବାମନ, ବୃଷ୍ଟି, ମନ୍ଥା, ଗରୁଡ଼, ବ୍ରହ୍ମାଦି ।

କପିଳ (୩) ଉକ୍ତାବ—

କିନ୍ତୁଚି ରୁଦ୍ଧସ୍ୟ ନୃପ ଶୁଣ ଏକଚତ୍ରେ
 ଯାହାର ଶ୍ରବଣ ପାପ ନାଶର ଭୁବିତେ । ୮ ।
 କର୍ଷମାନଙ୍କରେ ଯଥା ଭରତ ଭୃତମ୍
 ସକଳଦେଶରେ ତଥା ଭୁଲ୍ଲ ପାବନ । ୯ ।
 ଏହାର ସମାନ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ମହାତଳେ
 କଥୁତ ହୋଇଛି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ । ୧୦ ।
 ପୁଷ୍କରବନରେ (୪) ଥିଲେ ଯେତେ ମୁନିଗଣ
 ଭରତାଜସମୀପରେ ହୋଇ ସାବଧାନ । ୧୧ ।
 ଯାହା ସବୁ ଶୁଣି ଥିଲେ ତାହାଙ୍କୁ ପଚାରି
 ସେ ସମସ୍ତ ଶୁଣ ରାଏ କିନ୍ତୁଚି ବିଚାରି । ୧୨ ।

ଭରତାଜ (୫) ଉକ୍ତାବ ।

ଏହି ପୁଣ୍ୟବନେ ବାସକରେ ଯେଉଁନର
 ସଫଳ ହୁଅଇ ଜନ୍ମ ମହୀରେ ତାହାର । ୧୩ ।
 ବାସକରନ୍ତି ଏଠାରେ ଯେତେ ପ୍ରାଣି ଗଣ
 ସେହିମାନଙ୍କର ହୁଏ ସଫଳ ଜୀବନ । ୧୪ ।
 ଦ୍ଵିଜାଦି (୬) ମାନଙ୍କୁ ଏଥି ଯେ ଦାନ ଦିଅନ୍ତି
 ସେ ସମସ୍ତେ ଅନାୟାସେ ମୁକ୍ତି ଲଭନ୍ତି । ୧୫ ।
 ହେବାରୁ ଅଳପ ପୁଣ୍ୟ ବିଶେଷ ଏଠାରେ
 ବାସ କରନ୍ତି ଦେବତା ଏହି କାନନରେ । ୧୬ ।

(୩) ବର୍ଦ୍ଧମ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର ପୁତ୍ର. ଦେବାହର ଗର୍ଭସମ୍ଭୂତ, ଓ ସାଂଘ୍ୟବର୍ଗିନ ପ୍ରଣେତ୍ର ମୁନିବିଶେଷ ।

(୪) ବ୍ରହ୍ମାବିହାର ନିର୍ମିତ ଭେରପଦସ୍ୟ ସ୍ଥାନ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଜମିର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଘୋବର ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ଓ ଏହା ସପ୍ତହାପତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଗତ । (୫) ଇତ୍ୟାଦି ପଦ୍ମା ମନୋହର ଗର୍ଭରେ ଦେବଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମପତିଙ୍କର ଭାବେବାଚ ମୁନିବିଶେଷ ।

(୬) ବ୍ରାହ୍ମଣ ।

ବିହୃତାର୍ଥ ବିରାଜିତ ଅଟେ ଏହି ସ୍ଥାନ
 ସଦା ଦେବଗଣରେ ହୁଏ ଶୋଭିମାନ । ୧୬ ।
 ବନ୍ଧୁଶୁଣୁପୁନାଗଥାଦି ବୃକ୍ଷକୁଳ
 ବିବିଧ ପକ୍ଷରେ ଦିଶେ ଅତି ମନୋହର । ୧୭ ।
 ଏହିଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରେ ଯେଉଁ ଜନ
 ପୁନର୍ବି ନୁହେଁ ତାର ମହାରେ ଜନମ । ୧୮ ।
 ଅକ୍ଷୟ ସୁକୁଳ ହୁଏ ଏହି ଅରଣ୍ୟରେ
 ଅଳପ ଦୁଷ୍ଟତ ମେରୁ (୭) ତୁଲ୍ୟ ସନ୍ତତରେ । ୧୯ ।
 ଯଦି କର ଅଭିଳାଷ ଅଦେଶ୍ୟମାନେ !
 ପ୍ରସ୍ତୁତରେ ତପ କର ଏହି ସ୍ଥାନେ । ୨୦ ।
 ଭକ୍ତଶାକ୍ତିଲସଂହିତାୟାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଶ୍ଳୋ ନାମ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଭରଦ୍ଵାଜ ଭବାତ ।

ମନଦେଇ ଶୁଣ ସବୋ/ଭୁଲ ଦେଶର
 ସବିସ୍ତର ବିବରଣ ପାପତାପହର । ୧ ।
 କରଛନ୍ତି ଦେବବୃନ୍ଦ ଏହାକୁ ନିର୍ମାଣ
 ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନ ଯାର ନୁହଇ ସମାନ । ୨ ।
 ଦର ଦର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦୁର୍ଗା ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ
 ସଦା ଅବସ୍ଥିତ, ତାହା ଖ୍ୟାତ ଭୁମଣ୍ଡଳେ । ୩ ।
 ପୂର୍ବକାଳେ ଦ୍ଵିତୀୟଶେଷ ସୁକାନ୍ତି (୧) ନାମରେ
 ହିଁ ଜବର ଥିଲେ ଏକ ଭୁଲଦେଶରେ । ୪ ।

(୭) ଦେମାତ୍ ।

(୧) ସପ୍ତବିଂଶତିମସ୍କରେ ଏକତମ ଓ ପୁରୁଷସଂହିତାରେ ପ୍ରଥମ ।

ମହେନ୍ଦ୍ରପଦେ ଥାଇ ସେଥୀର ବ୍ରାହ୍ମଣ
ଦିନେ ପିତାଙ୍କୁ ଏକଥା ପୁଚ୍ଛିଲେ ବଦନ । ୫ ।

ସୁକାନ୍ତିରୁବାଚ ।

ଏହିସ୍ଥାନ ତନାଜାଣି ଦେଲା ବିଶେଷରେ
ତପସ୍ବରଣ କରିବି କହ କେଉଁ ସ୍ଥଳେ । ୬ ।

ପୁଲହ ଉବାଚ ।

ସଦାହିଂସାବିବହିତ ସଦା ସୁଖାବଦ
ପିତୃଗର ବାସେବିତ ବହୁ ଅନୋବଦ (୨) । ୭ ।
ତପସ୍ୟାର ଅଛି ଏକ ସୁଖକର ସ୍ଥାନ
ବିଜ୍ୟାଚଳ(୩) ନାମେ ଖ୍ୟାତ ଅଛି ଯାର ନାମ । ୮ ।
ସୁକାନ୍ତି ଶୁଣି ଶ ତହୁଁ ପିତାଙ୍କ ବଚନ
ଉପସ୍ଥିତ ଦେଲେ ଯାଇ ସେଠାରେ ତହୁଁ । ୯ ।
ଦେଖିଲେ ସେହି ପଦେ ନାହିଁ କିଛି ଜଳ
ସେଥିପାଇଁ ତପସ୍ୟାରେ ଦେଲେ ଅଗ୍ରସର । ୧୦ ।
ଅହେ ଗଙ୍ଗାଦେବି ! ଯେବେ ହୋଇବ ସଦୟ
ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅରମ୍ଭିବି ଏଠାରେ ନିଷ୍ଠୟ । ୧୧ ।
ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରକଲେ ଗଙ୍ଗା ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ
ସ୍ବର୍ଗ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ କହିଲେ ବଚନ । ୧୨ ।

ଗଙ୍ଗୋବାଚ ।

ଅହେ ମହାରାଗ ! ତୁମ୍ଭ ତପଃ ପ୍ରଭାବରେ
ଉପଗତ ଦେଇ ଏହି ବିଜ୍ୟାଚଳରେ । ୧୩ ।
ଯେତେବେଳେ ହେବ ତୁମ୍ଭ ତପସ୍ୟାର ଫଳ
ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବି ମୁଁ ଏଠାରେ ନିଷ୍ଠଳ । ୧୪ ।

(୨) ଦକ୍ଷବିଶେଷ ।

(୩) ବହାଦ୍ର ପ୍ରଦେଶର ବକ୍ଷିନଦୀକୂଳରୀ ପବନବିଶେଷ ।

ଦେବଗଣଙ୍କର ମୁହଁ ବିଶେଷ ଦୁର୍ଲଭା
 ଭୁମ୍ଭୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ (୪) ବଳେ ଦେଲି ଏଥୁ ଭାବ । ୧୫
 ଗଙ୍ଗାଙ୍କବଚନ ଶୁଣି ପୁଲହନଜନ
 ବନାଦିଆଦରେ ପୁଣି ଆରମ୍ଭିଲେ ପୁଣ । ୧୬ ।
 ବ୍ରହ୍ମଲୋକରୁ ଯେ ଭୁମ୍ଭୁ ଦୋଇଣ ସମୁଦ
 ଶଙ୍କରମସ୍ତକେ ଅସି ଦୋଇଲ ପ୍ରାପ୍ତ । ୧୭ ।
 ଏହିଦେହୁ ସଦାମାବ ମଙ୍ଗଳକାରଣୀ
 ଦୋଇଣ ବୋହୁଛ ସଦା ମହିମାଶାଳିନୀ । ୧୮ ।
 ସକଳଦେବବନ୍ଧବେ ! ଦୁଇତଧୁସିନି !
 ପଦ୍ମପାବନୀ ! ସଦାକ୍ଷେପାଦାରଣୀ ! । ୧୯ ।
 ବଞ୍ଚିବ ପାଦରୁ ଭୁମ୍ଭୁ ଲଭିଣ ଜନମ
 ସଗରସ୍ନାନପୁତ୍ରକୁ (*) କରଇ ପାବନ । ୨୦ ।
 ଏହା କହିଣ ସୁକାନ୍ତି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତରେ
 ସାଞ୍ଜାଣ ପ୍ରଣାମ କଲେ ତାହାଙ୍କ ପୟରେ । ୨୧ ।
 ଅଲିଙ୍ଗନ କରି ତାଙ୍କୁ ବସାଇଣ କୋଳେ
 କହିଲେ ବଚନ ଦେବୀ ସୁମଧୁର ସ୍ବରେ । ୨୨ ।
 ଅଜିଠାରୁ ବିପ୍ର ! ମୋର ଦୋଇଲ ଭନୟ
 ଭୁମ୍ଭୁ ଯାହାଉଛା କର କହ ନିଃସନ୍ଦୟ । ୨୩ ।

ସୁକାନ୍ତିରୁବାଚ ।

ପ୍ରସନ୍ନ ଦୋଇଛ ଯେବେ ଦଥ ମୋତେ ବର
 ଭୁମ୍ଭୁ ପ୍ରସାଦରେ ଦେଉ ତପସ୍ୟାର ଫଳ । ୨୪ ।

(*) ଜପହୋମାଦ ।

(*) ପୁରାଣରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଦଣ୍ଡୀୟ ଲଗିଲଥ ସତ୍ତା ତପୋବଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଗଙ୍ଗାକୁ
 ଥିନି, ସଗରସ୍ନାନପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧାବ ବରଦେଲେ ।

ଗଙ୍ଗୋବାଚ ।

ଯାହା ପ୍ରକାଶିଲ ତାହା ହୋଇବ ମୁକର (୬)
 ଅନନ୍ତର ସୁକାନ୍ତିକୁ କହିଲେ ଏ ଗିର । ୧୫ ।
 ହୋଇନାହିଁ ମୋର ନାମ ଖ୍ୟାତ ଜଗତରେ
 ମହାନଦୀନାମେ ମୁହିଁ ରହିବି ଉତ୍ତଳେ । ୧୬ ।
 ଯେତେକାଳ ଏ ଦେଶରେ ଥିବେ ଜୀବଗଣ
 ସମସ୍ତେ କରନ୍ତେ ମୋର ମନ୍ତ୍ରମା ଜାତୁନ । ୧୭ ।
 ଏହା କହି ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ
 ତହିଁ ପ୍ରବାହତ ହେଲେ ପୂର୍ବସାଗରକୁ (୭) । ୧୮ ।
 ଉତ୍ତଳ ପ୍ରଭୁକୁ ପାଇ ଇନ୍ଦ୍ରା (୮) ସୁନ୍ଦରୀ
 ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିରାଜିତ ଥିବେ ଅନୁସର । ୧୯ ।
 ସେ ଅବଧ ରହିବି ମୁଁ ଏହି ପ୍ରଦେଶରେ
 ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇବି ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶ ଉବନରେ (୯) । ୨୦ ।

ଇତିଶ୍ରୀପିଳସହସ୍ରାୟାଂ ମହାନଦୀମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ନାମ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରସ୍ତୁ ଉଚୁଃ ।

ହରି, ରବି, ହର, ଦୁର୍ଗା, (୧) ଏହିମାନଙ୍କର
 ସ୍ତୋତ୍ରାର୍ଥ ଅଛି କେଉଁସ୍ଥାନେ ମୁନିବର । ୧ ।

(୬) ଅବଶ ।

(୭) ଏହା ପୂର୍ବେ ସଗରଭାନୁମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତହୋଇଥିଲା ।

(୮) ଇନ୍ଦ୍ରାଦେବ ।

(୯) ସପ୍ତପାତାଳ ଓ ସପ୍ତସର୍ଗର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତତ୍ତ୍ୱଦର୍ଶକବନ ବୋଲାଯାଏ ।

(୧) ପୁରୁଷୋତ୍ତମ, ହୋଶାବତ୍, ରୁଦ୍ରସେବକ ଓ ବରଦାକ୍ଷେପ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ଶ୍ରୀହରିମାହାତ୍ମ୍ୟ ପୁଣ୍ୟଧାମ ଏମାନଙ୍କୁ
 ସଂକ୍ଷେପିଣ କହୁଥୁଛୁ ବୁଝାଇ ଭୁମ୍ଭୁକ୍ତ । ୧ ।
 ଦାରୁବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନୀଳାଚଳ
 ଯେଉଁ ପ୍ରଦୈଶରେ ବିଶଜିତ ନିରନ୍ତର । ୨ ।
 ସେହି ସ୍ଥାନେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରେ ଯେଉଁଜନ
 ତାହାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ବୈକୁଣ୍ଠରୁବନ । ୩ ।
 ଜଳଦସୁନ୍ଦର ସେହି ପୁତ୍ର ଅଚଳର
 ପରମାଶ କହୁଥୁଛୁ ଶୁଣ ହୋଇ ସ୍ଥିର । ୪ ।
 ଦଶଯୋଜନ (୧) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଦ୍ମର ବିସ୍ତାର
 ଅଟଇ ଅର୍ଦ୍ଧଯୋଜନ ଉଚ୍ଚତା ଯାହାର । ୫ ।
 ବହୁମୁନିଗଣାକୀର୍ଣ୍ଣ ବହୁଜନାଦିତ
 ସଫଳବୃକ୍ଷରେ ସଦା ଦିଶେ ସୁମଣ୍ଡିତ । ୬ ।
 ଶ୍ଵରଗର ସମକକ୍ଷ ଅଟେ ସେହି ସ୍ଥାନ
 ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଯାର ହୋଇଅଛି ନାମ । ୭ ।
 ଭୃଗୁର ଭକ୍ତି ସମାଧି ଅଦି କନ୍ୟାମାନ
 ଲବ୍ଧ ହୁଅଇ ସେଠାରେ ଆଦେ ରୁଷିଗଣ ! । ୮ ।
 ବ୍ରହ୍ମାଦି ସଜ୍ଜଳଦେବ ତହିଁ ବାସ କର
 ସ୍ଥାନ ସାରିଣ ସାଗରେ ଦେଖନ୍ତି ଶ୍ରୀହର । ୯ ।
 ନୀଳାଗୁରୁପକୁ ଧରି ଶ୍ରୀନୀଳମାଧବ
 ଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲେ ପୂଜକାଳେ ସେ କେଶବ । ୧୦ ।
 ଏବେ ସେହି ପ୍ରଭୁ ନିଜେ ଦାରୁବ୍ରହ୍ମ ଧରି
 ଜଗନ୍ନାଥନାମେ ଖ୍ୟାତ ହୋଇଛନ୍ତି ଦରି । ୧୧ ।

ଦୁଃଖସୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରପୁରୁଷଃ ।

ଅହେ ମୁନିବର ! ଏବେ ସେହି ଜଗପତି
ବପର ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଶିବିଧ ମୂରତି । ୧୩ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ—

ପୂର୍ବକାଳେ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନାମେ (୩) ମହାପତି
ସଦା ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତାରେ କଲେ ଦୃଢ଼ରକ୍ତି । ୧୪ ।
ସେତେବେଳେ ବିବାହିତ ହୋଇ ବିରାମୂର
ପଞ୍ଚମଣିର ଛେଦଲେ କ୍ରୋଧେ ଧାତାଙ୍କର । ୧୫ ।
ବ୍ରହ୍ମା ହେଲେ ଚତୁର୍ମୁଖ ସେହିଦିନଠାରୁ
ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସୁଖ ସେହି ଛନ୍ଦ ମସ୍ତକରୁ । ୧୬ ।
ତପସୀ ପ୍ରଶାନ୍ତ ସଦା ଅତିଥି ପୂଜନ
କିଚେନ୍ଦ୍ରସୁ ଦୟାଶୀଳ ସତ୍ୟସମ୍ଭାଷନ । ୧୭ ।
ନିରନ୍ତର ମହାପତି ଏହା ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ
ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଦେଖିବି ନିଜଲୋଚନରେ । ୧୮ ।
ନୃପତିଙ୍କୁ ତଦାସକ୍ତ ଦେଖି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
ସ୍ବପ୍ନରେ ଦର୍ଶନ ଦେଇ କହିଲେ ବଚନ । ୧୯ ।

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନୁବାଚ । (୪)

ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ! ନୃପମଣି ଶୁଣ ମୋ ଅଦେଶ
ଯାହା ଜାଣି ନପାଇବ ମାନସିକ କ୍ଳେଶ । ୨୦ ।
ଲବଣସାଗରଗରେ ବାଲୁକାସଂରୁତ
ମାଳାତଳ ସ୍ଥାନ ଅଛି ଜଗତବିସ୍ତୃତ । ୨୧ ।

(୩) ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନପତି । ସତ୍ୟସୁବରେ ସତର ବରଧାଲେ, ଅବନ୍ତା
ରାଜାଙ୍କର ସରଧାଭୟ ସବୁ ସେ ପ୍ରଧାନ ହରିଭକ୍ତ ସ୍ବରେ ।

(୪) ଶିବପୂର୍ବ; ପରାଜନ, ପଣ, ଶ୍ରୀ, ଶ୍ରୀ ଓ ଦୈତ୍ୟାଦିଙ୍କୁ ଭବ ବୋଧଦାୟ ।

ପ୍ରଳୟକାଳରେ ସବୁ ସ୍ତାବର ଜଙ୍ଗମ
 ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଣ ଜଳେ ଦୁଅର ମଗନ । ୨୨ ।
 ତହୁଁ ଅନନ୍ତସର୍ପରେ ଡରିଣ ଶୟନ
 ଶାସୁରୁଷୋତ୍ତମସେତ୍ରେ ହୁଏ ରାସମାନ । ୨୩ ।
 ଜପପତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନବିଳେ ବୁଝ !
 ଦେଖିବ ସେଠାରେ ମୋର ସ୍ବଭାସୁ ସ୍ବରୂପ । ୨୪ ।
 ପରମପାବନ ଗର୍ଭ ଅଛୁ ସେ ପ୍ରାଣରେ
 ରେହଣୀନାମରେ (*) ଜ୍ଞାତ ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ । ୨୫ ।
 ଯେ ଜନ ରକ୍ତିରେ ତହିଁ ସ୍ବାହାଳ କରଇ
 ମୋର ଦେହରେ ସେ ଯାଇ ବିଲିନ ହୁଅଇ । ୨୬ ।
 କହୁ କହୁ ଏ ସକଳ ଶ୍ରୀମଧୁପାନ
 ରଜତୁମ୍ପ ନୃପବର ଭଜିଲ ସୁଧନ । ୨୭ ।
 ଶୟନରୁ ଉଠି ତାଙ୍କୁ ନଦେଖି ସଜନ ।
 ଅହା କୁହ ବୋଲି ଉଚ୍ଚେ କଲେକ ରେଦନ । ୨୮ ।
 ପୂର୍ବେ କରଥିଲ ବେକ ଦ୍ବିଜ (୨) ଅପମାନ
 ସେହୁ ଦେଉ କବା ଦୂର ଦେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ୨୯ ।
 ଦୁଃଖିତ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତମ ରୂପରେ
 ପାଳନ ନକଲି ମୁହିଁ ଏହି ରାଜନରେ । ୩୦ ।
 ମୋହର ଏ ଦୋଷ ଦେଖି କଥକା ଉଦ୍ଧର
 କେଉଁଥଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଲେ ସବୁର । ୩୧ ।
 ଏହିରୂପ ସଜାଙ୍କର ବିଳାପକାଳରେ
 ମନ୍ତ୍ରୀ ପୁରୋହିତ ଅତି ମିଳିଲେ ପାର୍ଥରେ । ୩୨ ।

(*) ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରାନ୍ତର୍ଗତ ରୋହଣୀକୁଣ୍ଡର ଗତ ପରମପଦକ ଓ ମୁଦ୍ରିପ୍ରଦ ।

(୨) ବଜର, ବସ୍ତ୍ର ଓ ତମ୍ବୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଦ୍ବିଜ ବୋଲାନ୍ଥାଏ ।

ମନ୍ତ୍ରଣଭୃତଃ ।

କାହିଁକି ଭୁପତି । ତୁମ୍ଭେ କରୁଛୁ ସେଦଳ
ପ୍ରତି ବିଧାନ କରିବୁ ତାହାର ବଦଳ । ୩୩ ।
ଏହା ଶୁଣି ସୁସ୍ଥମନ ହୋଇ ନରବର
ସବ୍ୟସମସ୍ତରେ ଏହା କହିଲେ ଅଧୀର (୭) । ୩୪ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଭବାତ ।

ସକଳସୁରବନ୍ଧନ ସେହି ଜନାଦର୍ଶନ
ସ୍ବପ୍ନେ ଯାହା କହିଛନ୍ତି ଶୁଣ ମନ୍ତ୍ରଣଣ । ୩୫ ।
ତପୋବଳେ ମଗ୍ଧପତି ଯାଇ ସେହିପ୍ରାନ୍ତେ
ଦେଖିବ ମୋର ଆକାର ସ୍ବଳାୟଲ୍ଲେଷନେ । ୩୬ ।
ଏବେ ମୋତେ ଦେଖି ଯାଅ ସେହି ପଦ୍ମକୁ
ରାଜନ୍ୟ ସୈନିକଦଳ ଆଣ ମୋ ଶାଖକୁ । ୩୭ ।
ଏହାଶୁଣି ସତବାହ ସବ୍ୟସରଜନ
ତଥାସ୍ତୁ ବୋଲିଣ ଗଲେ ଯେ ଯାହା ଭବନ । ୩୮ ।
ସ୍ବପଦବା ସ୍ଥିର ରଖିବାକୁ ଦଣ୍ଡଧର
ମାଳାତଳେ ମାଧବଙ୍କୁ (୮) କହିଲେ ଏଗିର । ୩୯ ।

ଯମଭବାତ ।

ସବ୍ୟଜୀବ ହୃଦିକାଶ୍ର ଆଦେ ପିତାମହର
ନମସ୍କାର କରୁଅଛୁ ମୁଁ ତବ କଙ୍କର । ୪୦ ।
କରିଅଛୁ ମତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରେତମାନଙ୍କରେ (୯)
ଏବେ ମୁହିଁ କିକରବି ଏହି ଜଗତରେ । ୪୧ ।

(୭) ଚକ୍ରମଳା ।

(୮) ଶ୍ରୀ କରବୀରଦେବଙ୍କ ନର୍ମାଣପୁରୁଷ ମାଳାତଳରେ ମାଳମାଧବମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଥିଲେ ।

(୯) ଯେଉଁ ସେବମାନଙ୍କର ଦେହ ରସାବୃତ, ସେମାନଙ୍କର ଅତ୍ମାର ପ୍ରେତ ତମ୍ଭା ଭୂତ ବୋଲିଥାଏ ।

ଶ୍ରୀରାମବାନୁବାଚ ।

ନି ଅପଦ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛି କୁମର
କିନ୍ତୁ ମୋଡ଼ିକଟେ ତାହା ଖଣ୍ଡିବି ସଜ୍ଜର । ୪୨ ।
ସମରାଜ୍ୟବାଚ ।

ପୂର୍ବେ ଯାହା ସତ୍ୟ କରିଥିଲୁ ନାରାୟଣ
ନିର ଏବେ ସେହି କଥାମାନଙ୍କୁ ପାଳନ । ୪୩ ।
ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସଙ୍ଗେ ଘେନି ସକଳ ଲୋକଙ୍କୁ
ଅସ୍ତ୍ରଧରି ମୋପକ୍ଷେ କୁମର ପାଶଲୁ । ୪୪ ।
ସେହି ମାନଙ୍କର ଯେବେ ହୋଇବ ମୁକତି
ତେବେ ମୁହିଁ ନି ନିରବି ବଦ ସଦୃଶ । ୪୫ ।
ସକାଶୁ ରୂପକୁ ଦେବ ! ପରତ୍ୟାଗ କରି
ରୋହିଣୀ ସମନଳରୁ ପାତାଳ (୧୦) ନଗରୁ । ୪୬ ।
କାକ ଲାଭିଲୁ ମୁକତି ସହିଁକର ସ୍ଥାନ
ଯାହା ଦେଖି ବ୍ୟାଧ ହେଲା ଅମରସମାନ । ୪୭ ।

ଶ୍ରୀରାମବାନୁବାଚ ।

ପୂର୍ବେ ଯାହା କହିଥିଲୁ ତାହାକୁ ସୁମର
ପ୍ରାପ୍ତିତ ସମସ୍ତ ଏବେ ହୋଇବ ମୁକର । ୪୮ ।
ଆଜ୍ଞା ପାଇଣ ଅନନ୍ତେ କ୍ଷୁଦ୍ରନନ୍ଦନ (୧୧)
ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ଯାଇ ସକାଶୁ ରବନ । ୪୯ ।

ଲଢ଼ିଣୀ ଜିପିଲସଂହତାୟାଂ ସମବରପ୍ରଦାନଂ ନାମ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

(୧୦) ଭଲ, ଅଭଲ, ବଦଳ, ନିଭଳ, ତଳାଭଳ, ମହାଭଳ ସୁଦତ୍ତ ଏହାସବୁ
ପାତାଳ ନାମରେ ଅବହୃତ ।

(୧୧) ଦଣ୍ଡଧର ।

ଚତୁର୍ଥୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଭରଦ୍ବାଜଭବାତ ।

ମନ୍ତ୍ରୀ ପୁରୋହିତଥପ ସର୍ବପରିଜନ
 ଦେନିଣ ନରେଶ ଚତୁଃ କଲେକ ଶମନ । ୧ ।
 ଏକାମ୍ରବନରେ ଦେଖି ଶିବଙ୍କୁ ରକ୍ତିରେ
 ଅଜ୍ଞିଣ ବିଶ୍ରାମ ନେଲେ ସକଳେ ସେଠାରେ । ୨ ।
 ଚତୁଃ ନାରଦଙ୍କୁ (୧) ନୃପ ଦେଖି ହୁଷ୍ଟମନ
 ଯଥା ବିଧିରେ ତାହାଙ୍କୁ କହିଲେ କତନ । ୩ ।
 ଦକ୍ଷିଣତସ୍ତୁ ସ୍ମରତ ହେଉଛି ମୋହର
 ବାମଥଙ୍ଗ ପ୍ରକମ୍ପିତ ହୁଏ ନିରନ୍ତର । ୪ ।
 ଏହାର କାରଣ ମୋତେ କହ ମୁନୀଶ୍ଵର
 ଭ୍ରମୁଅନୁଗ୍ରହେ ହେଉ ଅଭୀଷ୍ଟ ସଫଳ । ୫ ।

ନାରଦଭବାତ ।

ସେହିଣୀ ଜାହର ଦୁହେଁ ଶମନ ପ୍ରାର୍ଥନ
 ଶୁଣିଣ ସଦ୍‌ବର ଗଲେ ପାତାଳ ଭବନ । ୬ ।
 କଳ୍ପପାତସମ ବାକ୍ୟ ମହାମୁନିଙ୍କର
 ଅବଗତ ହୋଇ ରାଜା ମୁକ୍ତିତ ଅସ୍ଥିର । ୭ ।
 ତାଙ୍କୁ ଭୂମିଗତ ସବେ ଦେଖୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠକାଳେ
 ମନ୍ତ୍ରୀଥପ ସହସ୍ରରେ ଭବ୍ରେଳନ କଲେ । ୮ ।
 ଏରୂପ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ
 ନାରଦ ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧଲେ ଏହମତ । ୯ ।
 ପଠାଇ ଅଛନ୍ତି ମୋତେ ଜଗତଜୀବନ
 ଭ୍ରମୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଜାଣ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ । ୧୦ ।

ଏବେ ସେହୁ ବନ୍ଧାଧାର (୧) ବିସଦଭଞ୍ଜନ
 ପ୍ରକାଶିତ ହେବେ ନାଳାଚଳରେ ବନ୍ଧନ । ୧୧ ।
 ଦାରୁମାନେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରେ ହୋଇଣ ଅଜ୍ଞିତ
 ଭାଷୁ ଅଛନ୍ତି ସାଗରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଭିତ । ୧୨ ।
 ଏହାଶୁଣି ଗୁହ୍ୟସ୍ତ୍ର ଧରିଣ ଭୂପତି
 ଅନଳମନରେ ତହିଁ ମିଳିଲେ ତତ୍ତ୍ୱ । ୧୩ ।
 ତାହାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଇ ପାରିଷଦମାନେ
 ଦାରୁମାନ ଉତ୍ତୋଳନ କଲେ ସେହୁ କ୍ଷଣେ । ୧୪ ।
 ବିଶ୍ୱକର୍ମା (୨) ଦୈବବଳେ ଅସି ସେହୁଠାରେ
 ଭିନିମୂର୍ତ୍ତିର ନିର୍ମାଣ ପ୍ରଥମେ ବହୁଲେ । ୧୫ ।
 ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ଚକ୍ରହେଲେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର
 ହଳ ମୂଷଳ ଆୟୁଧ ବଳଦେବଙ୍କର । ୧୬ ।
 ସୁରଦା ସର୍ବଶୂରଦା ଗଠିତ ହୋଇଲେ
 ସୁମୁରୁଷେ ସୁଦର୍ଶନ ତହିଁ ପ୍ରକାଶିଲେ । ୧୭ ।
 ଏହାଙ୍କୁ କରିଣ ଶୂର ମଣ୍ଡପେ ପ୍ରାପନ
 ଗମନ କଲେ ଭୂପତି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କସଦନ (୩) । ୧୮ ।
 ରାଜୋବାତ ।
 ପ୍ରଭୁ ପ୍ରଜାପତି ! ତୁମ୍ଭେ ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ
 ଅଭାଷୁ ପୁରଣ କର ମୋହର ବନ୍ଧନ । ୧୯ ।
 ବ୍ରହ୍ମୋବାତ ।
 ଆହେ ମହାଭାଗ ! ତୁମ୍ଭ ସଦୃଶ ଭକତ
 ଜାତ ହୋଇନାହିଁ ମହାମଣ୍ଡଳେ ସୁବ୍ରତ । ୨୦ ।

(୧) କଚେର ଅଶ୍ୱ ।

(୨) ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଓ ଦେବଶିଳ୍ପୀ ।

[୩] ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ।

ଏବେ ତୁମ୍ଭ ଅନୁରୋଧେ ଯାଇ ମୁଁ ସେ ଘ୍ରାଣ
ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବି ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ପାଦନ । ୧୧ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ଧାତାଙ୍କର ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ନୃପ ହୁଷ୍କମନ
ଅସିଣ ନିଜ ଆବାସେ ମିଳିଲେ ତକ୍ଷଣ । ୧୨ ।
ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବ୍ରହ୍ମା କଲେ ସମ୍ପାଦନ
ତେଜଶକୋଟୀଦେବତା କଲେକ ପ୍ରବନ । ୧୩ ।
ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଧାରୀ ଦେବ ହୋଇ ଅବତୁର
ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ନୃପତିକୁ କହିଲେ ଭବିତ । ୧୪ ।

ଶ୍ରୀରାଗବାନୁଜାତ ।

ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ବହୁଜାତ୍ୟ ଶ୍ରବଣ ଏଠାରେ
ପରାବର୍ତ୍ତୟନ୍ତ୍ର (୧) ମୁକ୍ତି ରହିବ ଉତ୍ତଳେ । ୧୫ ।
ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା (୫) ଦୋଳ ସ୍ଥାନ ଅଦ ଯାତ୍ରାମାନ
ପ୍ରତିସମୟରେ ନୃପ ! କରିବ ବଧାନ । ୧୬ ।
ଏହା କହିଣ ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
ତହୁଁ ପ୍ରଜାପତି ଗଲେ ପୁଣ୍ୟ ସଦନ । ୧୭ ।
ନୃପତି ଅର୍ଚ୍ଚନ କରି ତାଙ୍କୁ ଅନନ୍ଦରେ
ସାଧୁଜ୍ୟ (୭) ମୁକ୍ତି ଲଭିଲେ ଅନ୍ତମକାଳରେ । ୧୮ ।

ଇତିଶ୍ରୀକପିଳସଂହିତାୟାଂ ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନନୃପସମାଶ୍ରୟାଦ୍ରି ନିମ୍ନ
ଚତୁର୍ଥୋଧ୍ୟାୟଃ ।

[୪] ଅବଧୂତ ସଂଖ୍ୟାବଶେଷ ୧,୦୦,୦୦,୦୦,୦୦,୦୦,୦୦,୦୦,୦୦୦ ।

[୫] ଏହି ମନ୍ତ୍ରର ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନବ୍ରାହ୍ମଣ ମହିଷା ଗୁଣ୍ଡିଚାଦେବତାଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ
ଥାଏ ।

[୭] ମୁକ୍ତି ନିବିଧି — ସାଧୁଜ୍ୟ, ସାଲୋଚନ ଓ ସାମାଧ୍ୟ ।

ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଉରହାଜ ଉବାଚ ।

ସେହୁ ଶେତ୍ରେ ସଦା ବାସ କରେ ଯେଉଁ ନର
 ମୁକ୍ତି ଲଭଣ ଯାଏ ବେଳୁ ନଗର । ୧ ।
 ସାଗରେ କରଣ ସ୍ନାନ ଯେଉଁ ବକ୍ରମାନେ
 ଜଗତୁକୁ ଦେଖନ୍ତି ରହସିଂହାସନେ । ୨ ।
 ସେମାନଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ଅତି ପାପମାନ
 ଅଗ୍ନିରେ ପତଙ୍ଗପରି ହୁଅଇ ବଳୀନ । ୩ ।
 ସରସ୍ବତୀ ଗୋଦାବରୀ ଗଙ୍ଗାଦି ସରିତ
 ଏଥୁ ସ୍ନାନକଲେ ହୁଏ ଫଳ ଅଗଣିତ । ୪ ।
 ଲବଣସାଗର ମଧ୍ୟେ ଅବଗାହୁ ନର
 ସେହୁ ଫଳକୁ ପ୍ରାପତ ଏଠାରେ କେବଳ । ୫ ।
 ମାକ୍ଷୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାମେ (୧) ଉର୍ଥ ଅଛି ସେସ୍ଥାନରେ
 ସ୍ନାନମାତ୍ରେ ଯହିଁ ନର ମୁକ୍ତି ସହଜରେ । ୬ ।
 ଶ୍ରୀହରିନିର୍ମିତ ସେହୁ ପବନ ପୟରେ
 ଅବଗାହୁ ଦେଖେ ଯେହୁ ଶିବକୁ ସେ ପ୍ରଳେ । ୭ ।
 କୋଟୀଜନ୍ମାକ୍ତି ତ ପାପ ତରିଣ ଦହନ
 ଅନ୍ତକାଳେ ଭରେ ସେହୁ କୈକୁଣ୍ଠ ଭବନ । ୮ ।
 ଦେବରାଜଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣେ ଯମେଶ୍ବରନାମେ
 ଅଛନ୍ତି ତନ୍ତ୍ରଶେଖର ଏକ ସେହୁସ୍ଥାନେ । ୯ ।
 ରକ୍ତିରେ ପୂଜା କରଇ ତାହାଙ୍କୁ ଯେ ଜନ
 ଯମଦଣ୍ଡବିକଳିତ ହୁଏ ଋଷିଗଣ ! (୨) । ୧୦ ।

[୧] ସପ୍ତବିଂଶତିତମ ମୁକ୍ତିବିଶେଷ ।

[୨] ଶିବାନୁଜନବିଂଶତି ପୁରୁଷମାନେ ଋଷିପଦବାଚ୍ୟ ।

ମନୋରଥସିଦ୍ଧି ଧନଲାଭ ଅତି ଫଳ
 ପ୍ରାପ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ଅଳ୍ପଦିନରେ କେବଳ । ୧୧ ।
 କପାଳମୋଚନ ଶିବ (୩) ଯେକରେ ଦର୍ଶନ
 ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ପାପ ତାର ହୁଅଇ ମୋଚନ । ୧୨ ।
 ଶ୍ରେତଗଙ୍ଗା ନାମେ ଅଛି ଯେଉଁ ସରୋବର
 ଶ୍ରେତମାଧବ ଅଛନ୍ତି ତହିଁ ମନୋହର । ୧୩ ।
 ମୟାମାଧବ ଶକ୍ତିତ ତାହାଙ୍କ ଅଗ୍ରରେ
 ଶାନ୍ତି ହେଲେ ମୁକ୍ତି ହୁଏ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ସ୍ଥଳେ । ୧୪ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସରୋବରେ କରଇ ଯେ ସ୍ନାନ
 ଲଭଇ ସେହୁ ଅପାର ସଫାରୁ ନିବାଣ (୪) । ୧୫ ।
 ଦାରୁବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣେ ଅଛି ଯେଉଁ ବଟ
 ତାହା ଶୟା ଅଗ୍ରସ୍ଥରେ ନୁହଇ ସଂକଟ । ୧୬ ।
 ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କରେ ତାର ମୂଳରେ ଯେ ନିତି
 ସକଳ ପାପ ନାଶିଣ ପାଏ ସଦଗତି । ୧୭ ।
 ତାହା ମୂଳେ ମଙ୍ଗଳାଙ୍କୁ ଯେ କରେ ଦର୍ଶନ
 ଅମଙ୍ଗଳ ନ ଘଟଇ ତାର କଦାଚନ । ୧୮ ।
 ବିମଳାଦେବୀଙ୍କୁ ସଦା ଦେଖେ ଯେଉଁ ନର
 ଶ୍ରେଷ୍ଠଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣନକଟେ ଯାହାଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ୧୯ ।
 ପାଇଣ ବିମଳ ମତି ହୁଏ ବିଜ୍ଞାନ ଜନ
 ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚିତ୍ତରେ ଏହା ଶୁଣ ମୁନିଗଣ ! । ୨୦ ।
 ତାହାଙ୍କ ନିକଟେ ଛନ୍ତି ନିଷିଂହ ମୂରତି (୫)
 ଯାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ କେବେ ନଘଟେ ଦୁର୍ଗତି । ୨୧ ।

[୩] ଏହି ସ୍ଥାନରେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ପଞ୍ଚମ ମସ୍ତକ ଛଲ ଦୋଇ ମନ୍ତ୍ର ହୋଇଥାଏ ।

[୪] ମୋକ୍ଷ ।

(୫) ଦଣ୍ଡୁଙ୍କର ଅବତାରବିଶେଷ ।

ବନମାଳା ବିସ୍ତୃତ ଦେବ ଦାମୋଦର
 ବିନାକତ ହୋ ଛନ୍ତି ବାଦାଙ୍କ ଅଗ୍ରର । ୨୨ ।
 ସାଦାଙ୍କର ଭଜ ଶଙ୍ଖଚକ୍ରରେ ଲଞ୍ଚିତ
 ଅନନ୍ତ ସପତ୍ନୀମାନେ ସୁଖରେ ନିଦ୍ରା । ୨୩ ।
 ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ ପାଦତଳେ ଛନ୍ତି ସାମାଜର
 ପାର୍ଶ୍ବଦେଶେ ସରସ୍ବତୀ (୨) ଦିଲେ ନରନର । ୨୪ ।
 ଅଭିନୟର ଏ ହୋଇ ଦେବ ରାଗବାନ
 ଏକରୂପ ହୋଇ ଯହିଁ କଲେ ଅଧିଷ୍ଠାନ । ୨୫ ।
 ବାଗାଶୀ ସମ ଅଛୁ ଏକାମ୍ର କାନନ
 ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଯାର ହୃଦ ଅନୁପମ । ୨୬ ।
 ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଶୂଦ୍ର ବୈଶ୍ୟ ଆଦି ଜନ
 ଜାତିରେତ ଶୁଦ୍ଧ ଯହିଁ କରନ୍ତି ଶ୍ରେଜନ । ୨୭ ।
 ସକଳ ଦେବତା ଛନ୍ତି ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶରେ
 ଅଳ୍ପ ପୁଣ୍ୟ ମେରୁତୁଲ୍ୟ ହୃଦ ସନ୍ତତରେ । ୨୮ ।
 ଆଦେ ରାମାନେ ! ତହିଁ କଲେ ଅନୁଷ୍ଠାନ
 କଦାଚିତେ ନପାଇବ କାୟୁକ୍ଳେଶ ମାନ । ୨୯ ।
 ଜନକ ବଶିଷ୍ଠ ଆଦି ସବୁ ମୁନିଗଣ
 ତପ କରି ପାଇଥିଲେ ଏଥୁ ବିମୋକ୍ଷଣ । ୩୦ ।

ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟକପିଳସଂହିତାୟାଂ ରଘୁ ପଦେଶୋ ନାମ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

— — — ୦ — — —

ପଞ୍ଚୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ରଘୁ ଉତ୍ତମ ।

ଏବେ ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛ ଅନୁମାନଙ୍କର

ଦବାକଳଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ କହ ମୁନିବର ! । ୧ ।

(୨) ବାହୁର ଦିଗ୍‌ବର୍ଦ୍ଧନୀ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ମୈତ୍ରେୟନାମରେ ଅଛୁ ଏକର କାନନ
ଶାମ୍ବ (୧) ମହାରୋଗ ଯହିଁ ହେଲ ବିମୋଚନ । ୨ ।

ରଷସ୍ତ ଉଚ୍ଚୁଃ ।

କାହିଁକି ଶାମ୍ବ ଅସିଲେ ନିଜ ଅସ୍ତାନରୁ
ଅନୁସ୍ତୁତ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ କେଉଁ ଦେବଠାରୁ । ୩ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ଦୁଷ୍ଟ ନାସି ଚିଷ୍ଟଜନ କରିବେ ପାଳନ
ଦ୍ଵାପରରେ କୃଷ୍ଣରୂପ ହେଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ । ୪ ।
ସେହିଦେବ ବାଲେ ଗୋପୀଗଣେ ହେଲେ ରତ
ଗୋପରେ କଂସରାଜାକୁ କରିଥିଲେ ହତ । ୫ ।
ସବୁଭୁବନବନ୍ଦିତ ସେ ମଧୁସୂଦନ
ମଥୁରାରେ ଉଗ୍ରସେନ ଦିହଲେ ରାଜନ । ୬ ।
କାଳ ନେମିଠାରୁ (୨) ଭୟ ପାଇଣ ଶ୍ରୀହର
ଦ୍ଵାରକାନାମେ ସୁପିଲେ ସୁନ୍ଦର ନଗର । ୭ ।
ନାନାବିଧ ସୁଖଭୋଗ କରି କେତେକାଳ
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ମଙ୍ଗଳରେ ହୋଇଲେ ତପୁର । ୮ ।
ହସ୍ତିନାଗରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜନକୁ
ଅତପସି ଦେଇ ଗଲେ ସୁକୀୟ ସ୍ଥାନକୁ । ୯ ।
ଏହିରୂପେ ପ୍ରଜାବର୍ଗ କରିଣ ପାଳନ
ଶାମ୍ବନାମ ଏକପୁତ୍ର ଲଭିଲେ ଝୋରନ । ୧୦ ।
ଜଳକ୍ରୀଡ଼ା କରିବାକୁ ସୁତ ଭାବି ମନେ
ଅଙ୍ଗନାମେଳରେ ବଢ଼େ କଲେ ଉପବନେ । ୧୧ ।

(୧) ଦାପରସୁନ୍ଦର ସହା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣବଦ ଚଳୟ ।

(୨) ଲବ୍ୟାସପତ ସବଣର ମାତୃକ ।

ତାହାଙ୍କ ରୂପକୁ ଦେଖି ସକଳ ଯୋଷିତ
 ନାନାବିଧ ରଙ୍ଗେ ଦେଲେ ଅତି ପ୍ରମୋଦିତ । ୧୬ ।
 ଅବଗତ ହୋଇ ଏହା ଦେବ ନାରାୟଣ (୩)
 ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ କଲେ ଚତୁର୍ଥ । ୧୭ ।
 ଶାନ୍ତିକୁ ଦେଖିଣ ପିତା ହୋଇ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନର
 ଗମ୍ଭୀରଭାବରେ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ ଏ ଗିର । ୧୮ ।
 ସେ କାରଣେ ମାତୃଗଣ ଅଜ ସ୍ବରୂପିଣ
 ଶରୀରସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ହୋଇଲେ ଅଧୀର । ୧୯ ।
 ସେହେତୁରୁ ମହାବ୍ୟାଧି ହୋଇବ ତୋହର
 ନିଶ୍ଚିତ ବଚନ ମୋର ଶୁଣ ରେ ପାମର । ୨୦ ।

ଶାମ୍ଭୁ ଉଦ୍ଧାର ।

ପୁତ୍ର ଅପରାଧ କଲେ ପିତାଙ୍କ ଅଗ୍ରରେ
 ତାହା ଶମଶୀପୁ ସଦା ହୁଅଇ ମନରେ । ୨୧ ।

ଶ୍ରୀରାଗବାନୁବାଦ ।

ମୈତ୍ରେୟ ବନରେ (୪) ଭୁଢ଼ି ବହୁ ତପ କରି
 ପ୍ରସନ୍ନକରୁ ସେବେ ଦିବାକର ହରି । ୨୨ ।
 ତେତେବେଳେ ଏହି ମହାବ୍ୟାଧିରୁ ମୁକ୍ତି
 ଲଭିବୁ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା ଶୁଣ ମୁଁ ପମର । ୨୩ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉଦ୍ଧାର ।

ଏହା ଜାଣି ଶାମ୍ଭୁ ଅତି ଦୁଃଖିତ ମନରେ
 ଦୃଢ଼ ତପ ଆରମ୍ଭିଲେ ସେହି ଅରଣ୍ୟରେ । ୨୪ ।

(୩) ନାରାୟଣଙ୍କର ଜଳ, ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାଲୀନକଳରେ ଅନନ୍ତମନ୍ତ୍ର ବଦନେ ତୁଳାଇ ନାରାୟଣ ବୋଧପାଏ ।

(୪) ମୈତ୍ରେୟରୁଷିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହିପରି ପୁରୁଷ ଶାପିତ ହୋଇଥିବ ।

ନିରାହାର ବାୟୁରକ୍ଷ ହୋଇ ନିରଳସ୍ୟ
ଦ୍ଵାଦଶବାର୍ଷିକ ଜପ (୫) ଚିହ୍ନିଲେ ବିଶେଷ । ୧୧ ।

ଶାମ୍ଭୁ ଉବାଚ ।

ନମସ୍ତାର କରୁଅଛୁ ହେ ରକ୍ତବସ୍ତଳ !
ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ମୋ କଷ୍ଟ ଶୀଘ୍ର ଦୂର କର । ୧୨ ।
ବାରମାର ଏହା କହ ପଡ଼ିଣ ଭୂତଲେ
ପ୍ରଭାକରଙ୍କୁ ଜୀବନା କଲେ ଏକାନ୍ତରେ । ୧୩
ହୋଇଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାରାୟଣ
ସ୍ଵପ୍ନରେ ଶାମ୍ଭୁରାଜଙ୍କୁ କହିଲେ ବଚନ । ୧୪ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉବାଚ ।

ସ୍ଵଳାୟୁ ଆକାର ମୋର ଦେଖଣ ଏଠାରେ
ଶାପରୁ ହୋଇବ ମୁକ୍ତ ଶାମ୍ଭୁ ! ତଥୋକ୍ତଲେ । ୧୫ ।
ଏସ୍ଥିରେ ଯଦ୍ୟପି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ତୁମ୍ଭର
ତେବେ ମୋର ନାମ ଜପ କର ନିରନ୍ତର । ୧୬ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଭାନ୍ତୁ ବିରୋଚନ ଦବାକର
ଯମତାତ ଅଂଶୁମାଳୀ ତପନ ଭ୍ରଷ୍ଟର । ୧୭ ।
ଶ୍ଵୟମ୍ଭୂତ ଗ୍ରହରାଜ (୭) ଲୋକପ୍ରକାଶକ
ରକ୍ତବନ୍ଧୁ ଦୟାସିନ୍ଧୁ ଅରୀଷ୍ଟପୁରକ । ୧୮ ।
ବିଭାବସୁ ଜଗନ୍ନାଥ ତଥା ପରାସୁର
ଲୋକଚକ୍ଷୁ ଉମିରାର ସୁର ଦେବବର । ୧୯ ।
ଏରୂପ ଏକବିଂଶତି ନାମକୁ ଯେଜନ
ମୋର ଉଦୟସ୍ତମୟେ ପଢ଼େ ସ୍ଥିର ମନ । ୨୦ ।

(୫) ଯେଉଁ ଜପବର୍ଷ ବାରମ୍ବାରରେ ଦୁର୍ଗା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।

[୬] ସକଳ ଜ୍ୟୋତିଷ ପଦାର୍ଥ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କଦ୍ଵାରା ଅବୃଷ ହୋଇ ତାହାଙ୍କର
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶରେ ନିଦ୍ରା ପଡ଼ିବ୍ରମଣ କରନ୍ତି ।

ତାହାର ସକଳ ଶାନ୍ତି କରେ ତତକ୍ଷଣ
 କହୁଛି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଶାମ୍ ! ଏହିତ ବଚନ । ୩୧ ।
 ଏହା କହନ୍ତେ ସ୍ବପନେ ସଦସ୍ତ୍ର କରଣ
 ସେହି ଗୁଣିକର ହେଲ ନଦ୍ରା ବିମୋଚନ । ୩୨ ।
 ଅରଦନ ପ୍ରଭାତରେ ସେହି ତପୋଧନ
 ତନ୍ମୁକ୍ତାଗାନଦୀରେ (୭) କଲେକ ଗମନ । ୩୩ ।
 ସ୍ନାହାନ ସାରଣ ସେହି ପବିତ୍ର ଜଳରେ
 ଦେଖିଲେ ଏକ ଅଭୂତ ଘଟନା ସେ ପ୍ରଳେ । ୩୪ ।
 ଅବସ୍ତବରଦ ଭୁଜ ଯୁଗରେ ଶୋଭନା
 ପଦ୍ମପରେ ପ୍ରିତା ସଙ୍କଳେକବିମୋହିନୀ । ୩୫ ।
 ଜଳମଧ୍ୟେ ଦେଖି ସେହି ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତି
 ଶାମ୍ ହୋଇଲେ ସେଠାରେ ପ୍ରମୋଦିତ ଅତି । ୩୬ ।
 ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମୁଖି ତାଙ୍କୁ କରଣ ପ୍ରାପନ
 ବହୁକାଳ କଲେ ତହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଆରାଧନ । ୩୭ ।
 ଅନନ୍ତର ରୋଗରୁ ସେ ପାଇଣ ମୁକ୍ତି
 ହାରକାରେ (୮) ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଲେ ତତ୍ତତ୍ । ୩୮ ।
 ମୈତ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟକ୍ଷି ତପୋବଳରେ ଅର୍ଜୁନ
 ସୁନ୍ଦର ଏହି ଅରଣ୍ୟ ଭୂବନ ବିଖ୍ୟାତ । ୩୯ ।
 ରବିବାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ସେ ତହିଁ ଦରଶନ
 କରଇ, ସେ ଅନ୍ତେ ପ୍ରାପ୍ତ ସୁରଲେକେ ପ୍ରାଣ । ୪୦ ।
 ଶ୍ରୀମଙ୍ଗଳନାମେ ଗାର୍ଥ ଅଛଇ ତହିଁରେ
 ସ୍ନାନମାତ୍ରେ ଯହିଁ ମୁକ୍ତି ହୁଏ ସଦଜରେ । ୪୧ ।

[୭] ତନ୍ମୁକ୍ତାଗ ନାମକ ପବନରୁ ଏହି ଜଳା ଗମ୍ଭୀର, ଏହାର କବ ଗଙ୍ଗାଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପଦମପବତ୍ର ଓ ମୁକ୍ତିପଦ ।

[୮] ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ।

ଦ୍ଵିଲ୍ଲେବ୍ୟପାବନ ସବଦୁରତଧୁଂସନ
 ଦେବଗନ୍ଧବସେବିତ ଦିଶେ ସୁଶୋଭନ । ୪୨ ।
 ସକଳବାହ୍ୟାପୁରକ ଅଛୁ ଏକସ୍ତନ
 ଶାଳୁଲୀଭ୍ରାଣ୍ଡନାମରେ ଖ୍ୟାତ ନାମ ଯାର । ୪୩ ।
 ସବଜାର୍ଥସାର (୧) ଇହିଁ ଅଛୁର ସାଗର
 ଯହିଁ ଅବଗାହନରେ ମୁକତି ମୁକର । ୪୪ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାଜଳେ ପାନ କରେ ସେହିଁ ନର
 ଦେବଲୋକ ଲରେ ସେହୁ ସୁଖରେ କେବଳ । ୪୫ ।
 ମୁନିଜନପୂର୍ଣ୍ଣ ସବ ଜନ୍ମରେ ସେହିତ
 ଅକ୍ତ ବଟ ଅଛୁ ତହିଁ ଜଗତ ନିଦିତ । ୪୬ ।
 ପ୍ରାଣିହିତ କରିବାକୁ ଦେବ ଦବାକର
 ଶାଖାରୂପେ ଅବିର୍ଭୁତ ଇହିଁ ନରନ୍ତର । ୪୭ ।
 ସେଠାରେ ଭକତ ରଥଯାତ୍ରା ରବିଙ୍କର
 ଦେଖିଲେ, ମରଣକାଳେ ହୁଅଇ ଅମର । ୪୮ ।

ଉତ୍କଳ କପିଳସହଚାରୀ ମୈତ୍ରୟ ବନମାହାତ୍ମ୍ୟନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଭରଦ୍ଵାଜ ଭବାତ ।

ବିରଜା ନାମକକ୍ଷେତ୍ର (୧)ଅଛୁ ସୁଶୋଭନ
 ବ୍ରହ୍ମା ପୂର୍ବେ କରିଥିଲେ ଯାହାକୁ ନିର୍ଜାଣ । ୧ ।

[୧] ପୃଥ୍ବୀ ଚର୍ଯ୍ୟମାନେ ସାଗରଶାମୀ ଏତେବୁ ସମୁଦ୍ର ଚର୍ଯ୍ୟରାବନାମରେ ଅଭିହତ ।

[୨] ଉତ୍କଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜାୟପୁର ନଗରେ ବରଜାଦେବଙ୍କର ମନ୍ଦିର ଅଛି ।

ଦେଶକୁ ଦେଖିଲେ ରକ୍ତ ସେହି ପୁଣ୍ୟସ୍ଥଳେ
ରକ୍ତୋଗୁଣପ୍ରସାଳତ ହୁଏ ସଦୃଶରେ । ୨ ।

ସାଧକମାନଙ୍କ ହୃଦ କରବା କାରଣେ
ଦରଜା ଉତ୍ତଳେ ବାସ ବଢ଼ିଲେ ଯତନେ । ୩ ।

ଦଶସହସ୍ର କରଷ ବାରାଣସୀପୁରେ
ହରଙ୍କପୂଜନ ଯେହୁ କରେ ସନ୍ତତରେ । ୪ ।

ତହିଁରେ ଯେଥଳପ୍ରାପ୍ତି ହୁଅଇ ତାହାର
ଦେଶଙ୍କଦର୍ଶନେ ତାହା ଲଭଇ ସତ୍ତର । ୫ ।

ଆଖଣ୍ଡଲେଖର ଚହିଁ ଯେକରେ ଦର୍ଶନ
ଶମନଦଣ୍ଡରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ସେହି ଜନ । ୬ ।

ସେହି ରଗବିଶଙ୍କର ଭଣାନ କୋଣରେ
ଗୟାନାମେ (୧) ଗର୍ଭ ବରଜିତ ସେହି ସ୍ଥଳେ । ୭ ।

ପିତୃଗଣମୁକ୍ତିପ୍ରଦ ସେହି ପୂଜକଲେ
ପିଣ୍ଡଦାନ କରଇ ଯେ ବରୁଣଚତୁରେ । ୮ ।

ମୂର୍ଦ୍ଧାପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ତାରଣ ସେ ଜନ
ଅନ୍ତକାଳରେ ଲଭଇ ସଂସାରୁ ମୋଚନ । ୯ ।

ବୈତରଣୀ ନାମେ ନଦୀ ଅଛୁ ସେସ୍ଥାନରେ
ମହାପାତକ (୨) ନାଶଇ ଦର୍ଶନମାତ୍ରରେ । ୧୦ ।

ତହିଁରେ କରଣ ମାନ ଯେ ଦେଶେ ହରଙ୍କୁ
ଭୁଜୟୁପ ହୋଇ ପ୍ରାପ୍ତ ସ୍ବରଗମାର୍ଗକୁ । ୧୧ ।

ତାପହୃଦବିରଜନ ତହିଁ ବିଲେଚନ
ସଦା ବରଜିତ ମହାମହିମାରେ ପୁଣି । ୧୨ ।

[୧] ଏହି ଧାନ ନାମକସ୍ଥାନ ମଝର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

[୨] ଭେଦଭେଦ ବ୍ରହ୍ମବ୍ୟାଘ୍ର ଓ ସୁରାପାତ ପ୍ରଭୃତି ।

କଟିଂ ନାମକ କ୍ଷେତ୍ର ଗୁଣେ ସେ ପ୍ରାଣରେ
 ମାନବ ଦୁଷ୍ଟତତ୍ତ୍ୱ ସେ ନାଶେ ପର୍ଗରେ । ୧୩ ।
 ଗୋବ୍ରହ୍ମ, ସୋମ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ, ଶର୍ଥମାନଙ୍କରେ
 ଅଶ୍ୱାସ୍ଥ ସଫଳ ହୁଏ ହ୍ନାନ ମାତ୍ରରେ । ୧୪ ।
 ଅନ୍ୟମୁମାଦାନ୍ତ୍ୟ କିଛି ଶୁଣ ରଖିଗଣ !
 ମାକାତା (୪) ନୃପତି ଏକ ଥିଲେ ମହାପୁର । ୧୫ ।
 ସତ୍ୟବାଦୀ ଭକ୍ତବନ୍ଧୁ ସଦାପ୍ରିୟମୁଦ
 କ୍ଷମାଶୀଳ ଦୟାବନ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରବିଶାରଦ । ୧୬ ।
 ଏକଦିନେ ଦେବଜନ ଦୋଇ ହୁଷ୍ଟମନ
 ଏକାକୀ ହୋଇଣ ବନେ କଲେକ ଭ୍ରମଣ । ୧୭ ।
 ଦେଖିଣ ଦେଠାରେ ଏକ ବୃହଦଜଗର
 ତାହାକୁ ଏକଶରରେ ବଧ୍ନଲେ ନୃବର । ୧୮ ।
 ସ୍ୱଳାପୁଷ୍ପର ମୃଗୁ ଦେଖିଣ ସପ୍ତିଶୀ
 ସେହିକ୍ଷଣେ ଶାପଦେଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିନୀ । ୧୯ ।

ସପ୍ତିଶ୍ୟବାତ ।

ଯେଉଁହେଉ ମୋହର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପ୍ରାଣପତି
 ସଂହାରିଛ ନୃପ ! ତୁମ୍ଭେ ପାଇବ ଦୁର୍ଗତି । ୨୦ ।
 ଏହି କଥା ଶୁଣିବାମାତ୍ରକେ ନରବର
 ଶୃଗାଳରୂପ ପ୍ରାପତ ହେଲେ ଅନନ୍ତର । ୨୧ ।
 ସେହିପିଣି ଶୁଣି ତାଙ୍କ ଆରତ ବଚନ
 ତୁଷ୍ଟହୋଇ ଏହିକଥା କହିଲା ବଦନ । ୨୨ ।
 ବସିଷ୍ଠ (୫) ରଖିଲା ସହ ଯେବେ ହେବଜନ ।
 ବିରଜାକ୍ଷେତ୍ରକୁ ତୁମ୍ଭେ କରିବ ଗମନ । ୨୩ ।

[୪] ସୂର୍ଯ୍ୟବଶ୍ୟାସ୍ତ୍ର ରାଜା ସୁବଳାସକର ଚନ୍ଦ୍ର ।

[୫] ସୂର୍ଯ୍ୟବଶ୍ୟାସ୍ତ୍ର ରାଜାମାନବର ଭଲରୁ ଓ ସପ୍ତଶିମାନବମଧ୍ୟରେ ଏବତମ ।

ଅନ୍ଧାମୁନାମକ ଗର୍ଥେ କରିଣ ସ୍ନାହାନ
 ମୋର ଏହି ଅଭିଶାପ ଲଭବ ମୋତନ । ୨୪ ।
 ଯେଉଁ ସେହୁଅଟେ ସଦା ପରମପାବନ
 ବିଭୀଷଣ ହୋଇଅଛି ସ୍ବରାଗ ସମାନ । ୨୫ ।
 ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଆଦିରେ ପୁରତ
 ଅନୁଷ୍ଠାନରତ ମୁନିଗଣରେ ଶୋଭତ । ୨୬ ।
 ତାହାର ଏ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ନୃପ ଶାପସ୍ବସ୍ତ୍ର (୨)
 ଯାଇ ଶୁରୁକ୍ଷଅଶ୍ରମେ କହିଲେ ସମସ୍ତ । ୨୭ ।
 ହାହି ! ମହନାୟୁ ଆହେ ବିଜ୍ଞବର !
 ଏହା କହି ପ୍ରବେଶିଲେ ଋଷିଙ୍କ ଅଗ୍ରର । ୨୮ ।
 ତାହାଙ୍କ ଅରତ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ସେ ଶବ୍ଦର
 ଶୀଘ୍ର ଅଶ୍ରମୁ ବାହାରି କହିଲେ ଏ ଗର । ୨୯ ।

ବସିଷ୍ଠ ଉବାଚ ।

ଯେଉଁ ହେଉ ଅସିଅଛି ହୋଇଣ ବିଷୟ
 କହ ମୋର ସମୀପରେ ଭୟର କାରଣ । ୩୦ ।

ଶୃଗାଳ ଉବାଚ ।

ମାକାତା ଅଟଇ ମୁହିଁ ଏହି ଜଗତରେ
 ମୁଗଘାନମିତ୍ତ ବୁଲୁଥିଲି ଅରଣ୍ୟରେ । ୩୧ ।
 ତହିଁ ଏକ ଭୃଜଙ୍ଗମ କଲି ମୁଁ ସଂହାର
 ତାହା ଜାୟୁର ଶାପରୁ ଏ ରୂପ ମୋହର । ୩୨ ।
 ଆହେ କୁଳଶରୁ ! ତୁମ୍ଭେ ମୋତେ ରକ୍ଷାକର
 ତୁମ୍ଭପ୍ରସାଦରେ ହେଉ ମୋହର ମଙ୍ଗଳ । ୩୩ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ଶୃଗାଳବଚନ ଶୁଣି ସେହି ତପୋଧନ
 ବିରଜା ସେହୁକୁ ତହିଁ କଲେକ ଗମନ । ୩୪ ।

ତାହାଙ୍କୁ ନେଇଣ ସେହି ଗର୍ଭପାଶେ (୭) ଯାଇ
 ସ୍ନାନ କରାଇଲେ ଶାପବିମୋଚନ ପାଇଁ । ୩୫ ।
 ମାକାତା ଶାପରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ସେହିକ୍ଷଣ
 ସ୍ବଜୟରୂପକୁ ପାଇ ହେଲେ ସୁସୁମନ । ୩୬ ।
 ଅକାଶରୁ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି ହେଲା ସେ ସମୟେ (୮)
 ନୃପ ନିଜରାଜ୍ୟେ ପରେ କଲେକ ବିଜୟେ । ୩୭ ।
 ମୃଗୟା ବର୍ଜନକର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚତୁରେ
 ସ୍ବଧର୍ମରେ ପ୍ରଜାବର୍ଗ ସାଦରେ ପାଳିଲେ । ୩୮ ।
 ଅନନ୍ତର ବଶିଷ୍ଠ ସେ ଶିଷ୍ୟ ସମନ୍ୱିତ
 ଡୋଇଣ, ନିଜଅଗ୍ରମେ ମିଳିଲେ ଭୂରତ । ୩୯ ।
 ଲୋକମାନେ ଜାଣି ଏହି ଦଶା ରାଜାଙ୍କର
 କେବେ ନୋହିଲେ ଭୁଜଗବଧେ ଅଗ୍ରସର । ୪୦ ।

ଇତିଶ୍ରୀ କପିଳସଂହତାୟାଂ ମାକାତାଶାପମୁକ୍ତି ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ରୁଷୟ ଉଚୁଃ ।
 ଅନ୍ତାମୁମାହାତ୍ମ୍ୟ ସବେ ଜାଣିଲୁ ଅପାର
 ଅନ୍ୟ ଗୁପ୍ତତୀର୍ଥକଥା କହ ମୁନିବର ! । ୧ ।
 ରରହାଜ ଉବାଚ ।
 ମୁରୁଘୟ ନାମେ କ୍ଷେତ୍ର ଅଛି ସେ ସ୍ଥାନରେ (୧)
 ସଚଳଦେବପୂଜିତ ପାପତାପ ହରେ । ୨ ।

[୭] ଅନ୍ତାମୁଦର୍ଶନପାଶେ ।

(୮) ଶାପନୋଚନବାଚରେ ।

(୧) ବରଜାକ୍ଷେତ୍ରରେ ।

ମୁକୁଣ୍ଡଚନୟ ପୁଣେ ଯହିଁ କର ମାନ
 ସପ୍ତବନ୍ଧାନ୍ତୁଜାବତ ହେଲେ ଗୁଣିଗଣ ! । ୩ ।
 ଭକ୍ତିସଦ୍‌କାରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖଇ ଯେ ନର
 ପରାଜିତ ହୁଏ ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟ ତାହାର । ୪ ।
 ଜୋଡ଼, ଶୁଭ, ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵର, ଗାଥମାନଙ୍କରେ
 ଅବଗାହ ଯହିଁ ମୁକ୍ତି ଲଭନ୍ତି ପାମରେ । ୫ ।
 ନାନାବିଧ ଗାଥାସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗଢ଼ବନିକର
 ଏହିମାନଙ୍କରେ ଦିଶେ ଅଛି ମନୋହର । ୬ ।
 ଜୋଡ଼ଦେବୀଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଯେ କରେ ଦର୍ଶନ
 ନରହତ୍ୟା ପାପ ତାର ହୁଏ ବିମୋଚନ । ୭ ।
 ଗୌମବାର ଅବା ଚନ୍ଦ୍ରଦର୍ଶୀ ଗୁରୁବାର
 ଏଥରେ ବିରଜାଙ୍କୁ ଯେ ଦେଖେ ବାରମ୍ବାର । ୮ ।
 ଶୁଭଦା ଦେବୀ ତାଠାରେ ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ
 ମୁକ୍ତି (୧) ପ୍ରଦାନକରନ୍ତି ସତ୍ୟ ଏ ବଚନ । ୯ ।
 ତାହାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ଜପ କରଇ ଯେ ଜନ
 ମନ୍ତ୍ରସିଦ୍ଧି ହୁଏ ତାର ନିଶ୍ଚୟ ବଦନ । ୧୦ ।
 ପ୍ରଣିଳାସନରେ (୩) ବସି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ସେଷୁଲେ
 ଗଜପୁଷ୍ପାଦରେ ପୂଜା କରେ ଯେ ଭକ୍ତିରେ । ୧୧ ।
 ସଣ୍ଡାସମଧ୍ୟରେ ଦେବ ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ
 ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ସକାୟ ଅସ୍ଥାନ । ୧୨ ।
 ବିରଜାସେତୁର ଅଛି ଯେତେ ଯେତେ ଗୁଣ
 କେହି ତାହା କହିବାକୁ ନୋହିବ ଭ୍ରାଜନ (୪) । ୧୩ ।

(୧) ସଂସାରବନ୍ଧନରହୁତ୍ୟା ।

(୩) ବୃଣାସବରେ ।

(୪) ଶାସ୍ତ୍ର ବା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ।

ସହସ୍ରଯୋଜନାନୁରେ ଯେଉଁ ଭକ୍ତିଜନ
 ଦେବୀ ତାହାଙ୍କୁ ମନେ କରଇ ଚନ୍ଦ୍ରନ । ୧୪ ।
 ଦେଶ ଦୋଇଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ତାହାର ଭାବରେ
 ଅଭାଷ୍ଟ ଦାନକରନ୍ତି ଅଳପକାଳରେ । ୧୫ ।
 ଆହେ ମୁନିଗଣ ! ଜପ କର ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ
 ପାଇବ ତାହାର ଫଳ ବିଶେଷଭାବରେ । ୧୬ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଣୀ କପିଳସଂହିତାୟାଂ ବିରଜାକ୍ଷେତ୍ରମାହାୟାଂ ନାମ
 ଅଷ୍ଟମୋହ୍ୟାୟଃ ।

ନବମୋହ୍ୟାୟଃ ।

ରଷୟ ଉଚ୍ଚ ।

ଅନନ୍ତର ଦେବଦେବ ସଦାଶିବଙ୍କର
 ସକଳ କଥା ଆମ୍ଭଙ୍କ କହ ମୁନିବର ! । ୧ ।
 ବିରଜାକ୍ଷେତ୍ର ଅଟଇ ସବ୍ୟସାଚୀର
 ମୈତ୍ରେୟନାମକ ବନ ଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ଵିପସାର । ୨ ।
 ବାଲୁକାରେ ସମାରୂପ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃସହ (୧)
 ରବିବରଣରେ ସଦା ବହୁକଷ୍ଟାବହ । ୩ ।
 ଏଥୁରୁ ପବିତ୍ର ଆଉ ଉତ୍କଳ୍ପ କାନନ
 ତପସ୍ୟା କରନ୍ତୁ କହ ଆହେ ତପୋଧନ ! । ୪ ।
 ଭରଦ୍ଵାଜ ଉବାଚ ।
 ପରମପାବନ ଗର୍ଭ ଅଛି ଶିବଙ୍କର
 କପିଳାସ (୨) ନାମେ ଖ୍ୟାତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର । ୫ ।

(୧) ଅରମ୍ୟ ।

(୨) ଉତ୍କଳର ସୁନାମପ୍ରସିଦ୍ଧ ପବନଶେଷ ।

କଟିଳସଂହତା ।

ବରଜାଏକାମ୍ର ଦୁଇ ସେନ୍ଦ୍ରର ମଧ୍ୟରେ
 ବିଶ୍ୱଜିତ ଏହିସ୍ଥାନ ଅଟେ ଉତ୍କଳରେ । ୬ ।
 ଚାନ୍ଦାର ଶିଖରେ ବସି ଯେହୁ ତପ କରେ
 ସମୁଦ୍ରରେ ତାର ସିଦ୍ଧି ହୁଏ ସେହିସ୍ଥଳେ । ୭ ।
 ମୋକ୍ଷଦ କାମଦ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଧୀନ ମୃଗୁଞ୍ଜୟ
 ଶୁଦ୍ଧ ସବ୍ୟସେନ ଏଥୁ ବିଦିଲେ ଅଶ୍ରୁୟ । ୮ ।
 ଯେଉଁକାଳେ କୈଳାସକୁ ଦୁରାୟା ଶୁବଣ
 ଉଠାଇଲା ବାହୁବଳେ କରିଣ ଯତନ । ୯ ।
 ଏକଶୃଙ୍ଗ ସେହୁକ୍ଷଣେ ହୋଇଲା ପରତ
 କପିଳାସନାମତତ୍ତ୍ୱ ହୋଇଲା ବଖ୍ୟାତ । ୧୦ ।
 ଏପର୍ବତ ହେଲା ପର୍ବେ ଶିବଙ୍କ ବସନ୍ତ
 ଦେବଗଣ ରହୁଛନ୍ତି ଯହିଁ ଭୁଞ୍ଜମନ୍ତ । ୧୧ ।
 ସେଠାରେ ହରଙ୍କୁ ଦେଖି ନମଇ ଯେଜନ
 ଅଶେଷ କଲୁଷ ତାର ହୁଅଇ ଶାନ୍ତନ । ୧୨ ।
 ଦେବତାମାନେ ଭାବନ୍ତି ସ୍ୱରାଗ ଲୋକରେ
 କେବେ ଯାଇଣ ଦେଖିବା ଶିବଙ୍କୁ ସେଠାରେ (୩) । ୧୩ ।
 ପୟୋଽମୃତ ସମ ଖାର୍ଯ୍ୟ ଭୁଲୋକରେ ନାହିଁ
 ନିଷ୍ପୟ ଜାଣ ଏକଥା କହୁଛି ବୁଝାଇ । ୧୪ ।
 ସୂର୍ଯ୍ୟବିଶ୍ୱସମୁଦ୍ରବ ସୌଦାସ ନୃପତି
 ପୁରୀକାଳେ ଥିଲେ ଧୀର ସୁବିଖ୍ୟାତ ଅତି । ୧୫ ।
 ରୂପେ କାମଦେବ ସାଧୁ ସବ୍ୟଶାନ୍ତି
 ବୁଦ୍ଧିବଳେ ବୁଦ୍ଧସ୍ଥିତି (୪) ଯେହୁ ସପତ୍ନିତ । ୧୬ ।

(୩) କପିଳାସପର୍ବତରେ ।

(୪) ସୁରାଜ୍ୟ ଓ ନବବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦସମାଜରେ ପଞ୍ଚମସ୍କନ୍ଦ ।

ତପ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେବାରୁ ତାଙ୍କର
କୁଳଗୁରୁ ବଶିଷ୍ଠଙ୍କୁ ପୁଛିଲେ ନୃବର । ୧୭ ।

ବଶିଷ୍ଠ ଉବାଚ ।

ବାସୁଶସୀସ୍ଥାନ ଅଟେ ମନ୍ତ୍ରପିବିସ୍ତ୍ରୁଳ
ଯହିଁ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ଛନ୍ତି ସାଧକସମ୍ବଳ । ୧୮ ।
ମଣିକର୍ପିକାତୀର୍ଥରେ (*) ଯେ ଅବଗାହନ
କରଇ ତାହାର ପାପ ହୁଅଇ ମୋଚନ । ୧୯ ।

ଭରଦ୍ୱାଜ ଉବାଚ ।

ଏହାଶୁଣି ମନ୍ତ୍ରପତି ଯାଇ ସେହ ସ୍ଥାନ
ସ୍ଥାନକର ଆରମ୍ଭିଲେ ଜପ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ୨୦ ।
କେତେକାଳେ ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେବ ସନାତନ
ସ୍ୱପ୍ନରେ ନୃପମଣିଙ୍କୁ କହିଲେ ବଚନ । ୨୧ ।

ଶଙ୍କର ଉବାଚ ।

ତୁମ୍ଭ ତପୋବଳରେ ମୁଁ ହୋଇଛୁ ପ୍ରସନ୍ନ
ଯାଅ ତୁମ୍ଭେ ଉତ୍ତଳେ ମୋ କପିଳାସବନ । ୨୨ ।
ସେଠାରେ ମୁଁ ଦେଖାଇବି ମୋହର ସ୍ୱରୂପ
ଯାହା ଦେଖି ତୁମ୍ଭେ ମୁକ୍ତ ହୋଇବ ତୁମ୍ଭେ ! । ୨୩ ।
ପୟୋଽମୃତ କର ସ୍ନାନ ମୋତେ ଆରାଧନ
କଲେ ଅବଶ୍ୟ ପାଇବ ସିଦ୍ଧି ଅଗଣନ । ୨୪ ।
ସେଠାରେ ଜମ୍ବୁକୁଣ୍ଡରେ ଥି) ସ୍ଥାନକର ନର
ସ୍ୱର ଲେଖ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ଶୁଣ ନରେଶ୍ୱର ! । ୨୫ ।
ପରେ ନୃପ ଅତି କପିଳାସର ଶେଖର
ଆରମ୍ଭିଲେ ତପ ନିଜ ଅଗ୍ନିଷ୍ଠି ଦିକର । ୨୬ ।

- (*) ବସୁଙ୍କର ଚତୋର ଚପସା ଦର୍ଶନରେ ବସୁ ଓ ଶିବଙ୍କର ମଣିମୟ ବର୍ଣ୍ଣାବଳୀ
ଏକାଞ୍ଚଳରେ ପଡ଼ିବ ହୋଇସମାଗୁ ଏହାର ଗାମ ମଣିବର୍ତ୍ତନା ହୋଇଥାନ୍ତି ।
(୧) ଏହି ବୃତ୍ତର ଛନ୍ଦ ମୁକ୍ତାକ୍ତ ଓ ପରମ ପବନ ।

ଅନନ୍ତର ସେସ୍ଥାନରେ ପାଇ ସାକ୍ଷାହାର । (୭)
 ସ୍ଵରଲୋକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ମରଣେ ଭୁପାଳ । ୧୭ ।
 ଲବିଶକପିଳସଂହତାୟାଂ ଯୌଦାସନ୍ତପମୋକ୍ଷୋ
 ନାମ ନବମୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦଶମୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ରୂପସ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ ।

ବହୁ ଲୋକପୁଣି ସଦା ଅଟେ ସେହି ସ୍ଥାନ
 କପର କରୁ ତପ ହୋଇ ପ୍ରିୟମନ । ୧ ।

ରରଦ୍ଵାଜ ଉବାଚ ।

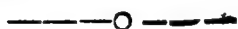
ପରମ ପବିତ୍ର ଅଛି ଅନ୍ୟ ଗୋପ୍ୟ ସ୍ଥାନ
 ରୂପିମୁନୀକାଂକ୍ଷିତ ମୁକ୍ତିର ନିଦାନ । ୨ ।
 କଦମ୍ବ ବଜ୍ରଲ ମନ୍ତ୍ରୀ ଯୁଥୁକା ସେବତା
 ନାଗକେଶର ବଜ୍ରଲ ପ୍ରିୟଙ୍କୁ ମାଳତୀ । ୩ ।
 ପାରିଜାତ କର୍ଣ୍ଣିକାର ମୁରୁଛୁନ ବଟ
 ଅସ୍ତ୍ରପିତୁମର୍ଦ୍ଦକ (୧) ଏଥୁରେ ପ୍ରବିଷ୍ଟ । ୪ ।
 କଦଳୀ ପନସ ନାରିକେଳ କରଣର
 ମାଧବୀ ଲତା ମଣ୍ଡିତ ଦିଶେ ମନୋହର । ୫ ।
 ରାଜହଂସ ଭୁକ୍ତୁଟ ଖଞ୍ଜରୀଟ (୨) ଚାତକ
 ନୀଳକଣ୍ଠ କାଦମ୍ବ ଚଢ଼ୋର ଶୁକ ବକ । ୬ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ପକ୍ଷିଗଣରେ ଦୁର୍ଘ ନିଳାଦିତ
 ସୁବାସିତ ପୁଷ୍ପଗନ୍ଧେ ସଦା ପ୍ରମୋଦିତ । ୭ ।

(୭) ଉକ୍ତ କପିଳାସରେ ବାଣୀବ୍ୟସନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ।

(୧) ନିମ୍ବଦଳ ।

(୨) ଗଞ୍ଜନାମକ ପକ୍ଷିବିଶେଷ ।

ବନମାଳା ଅଳଙ୍କୃତ ଦେବ ନାରାୟଣ
 ଗର୍ଜନଶବ୍ଦରେ ଯହିଁ କରନ୍ତି ଭ୍ରମଣ । ୮ ।
 ଏକଅମ୍ରେ ପୂର୍ବେ ଏକ ଯତି ତପୋଧନ
 ପ୍ରାପ୍ତିହବାରୁ ଯେ ଖ୍ୟାତ ଏକାମ୍ରକାନନ (୯) । ୯ ।
 ତୁମ୍ଭେ ସେଷ୍ଠାନକୁ ଯାଇ ଯଦି ତପ କର
 ନିଶ୍ଚୟ ଲଭିବ ସର୍ବକାମନା ସମ୍ପଦ । ୧୦ ।
 ରତିଶ୍ରୀକପିଳସହୃଦାୟଂ ଏକମ୍ରବର୍ଷନଂ
 ନାମ ଦଶମୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ରାମୟ ଉଚ୍ଚ୍ଵାସ ।

କୋଟିଲକ୍ଷ୍ମୀତୁଳ ସେହି ପବିତ୍ର ବନର
 ସର୍ବକଥା ସବିସ୍ତର କହ ମୁନିବର ! । ୧ ।
 ଭରଦ୍ଵାଜ ଉତ୍ତର ।
 ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କ ଅଭୀଷ୍ଟ ପ୍ରଦାନେ ତପୁର (୧)
 ବିରାଜିତ ଯହିଁ ସଦା ଜଗତ ଭରଣ । ୨ ।
 ବାରାଣସୀସ୍ଥାନ ଶୁଦ୍ଧ ଭକତ ବସୁଳ
 ଏହୁବନେ ବିରାଜିତ ଗୋଲଭିକ୍ତ ହର । ୩ ।
 ପୂର୍ବେ ଦ୍ଵେତାୟନେ ଶିବ ନାରଦ ଅଗ୍ରରେ
 ଜାଣି ରବିବ୍ୟାଧକଥା ଗୁପ୍ତରେ କହିଲେ । ୪ ।
 ଜନାକାଶ୍ଵି ନାସ୍ତିକାଙ୍କର ଏହି ପୁଲ
 ଦେବ ଏକସମୟରେ ଦେଖୁନପ୍ରବର ! । ୫ ।

(୧) ଭରଣକର ।

(୨) ସଦାଭିକ୍ତ ।

ଧର୍ମଲେପ ହୋଇ ହେବ ଅଧର୍ମଭୁବ
ରହିବାକୁ କେଉଁ ସ୍ଥାନ ମୋପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ । ୭ ।

ନାରଦ ଭବାତ ।

ଉତ୍ତଳରେ ଅଛୁ ଯେଉଁ ଲବଣ ସାଗର
ତାହାର ନିକଟେ ଶୋରେ ଏକ ଗୁଣସ୍ତଳ । ୮ ।

ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଛି ଯାହା ଏକାମ୍ରନାମରେ
ତାହାତୁଲ୍ୟ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ଅବନୀମଣ୍ଡଳେ । ୮ ।

ବିଷ୍ଣୁ, ସୃଷ୍ଟିସ୍ଥିତିଲୟ ଯେଠାରେ ଶାବନ୍ତି
ବିଶ୍ରାମଭୁବନ ତାକୁ ସବଦା ମଣନ୍ତି । ୯ ।

ଶୁଣି ଏସମସ୍ତକଥା ସେତନ୍ତଶେଖର
ପରବାରସହୃଦରେ ହୋଇଲେ ବାହାର । ୧୦ ।

ନାରଦଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ନେଇ ଆସିଣ ସଭର
ଏକାମ୍ରବନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ହର । ୧୧ ।

ହରହରକୁ (୧) ସେସ୍ଥାନେ ଦେଖି ବିସ୍ମୟାର
ସୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭିଲେ ତାଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ କେବଳ । ୧୨ ।

ଅନନ୍ତର ତାଙ୍କଠାରୁ ପାଇ ଅନୁମତି
ଅବସ୍ଥାନ କଲେ ତହିଁ ଦେବ ଉମାପତି । ୧୩ ।

ଇତିଶ୍ରୀକପିଳସଂହତାୟାଂ କାଶୀମହେଶ୍ୱରାଗମନଂ ନାମ
ଏକାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

—O—

ଦ୍ୱାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ବିଷୟ ଉଚ୍ଚ ।

ଏକାମ୍ରବନରେ ଥିବା ଶାର୍ପମାନଙ୍କର
ସଂକ୍ଷେପରେ ବିବରଣ କହ ମୁନୀଋଷ । ୧ ।

(୧) ବାଣୀବିଷୟରକର ଅଗମନପୁରୁଷ ରୂପନେତୃତ୍ୱରେ ହରହରମଣ୍ଡି ଅଧିଷ୍ଠିତହଲେ

ଭରଦ୍ଵାଜ ଉବାଚ ।

ଅନନ୍ତର ବହୁକାଳପରେ ସେ ଅବ୍ୟୁତ (୧)
 କୋଟୀଲକ୍ଷାକାରେ ତହିଁ ହେଲେ ଅବିର୍ଭୂତ । ୧ ।
 ପଥରଖୋଲମଧ୍ୟରୁ ବିନ୍ଦୁବିନ୍ଦୁ ଜଳ
 ନିର୍ଗତ ହୋଇଲା ତହିଁ ସ୍ଵଚ୍ଛ ଅନାଦିଲ । ୨ ।
 ସେହୁବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁସର ହୋଇଲା ବିଖ୍ୟାତ
 ଏଥୁ ସ୍ଥାନ କଲେ ହୁଏ ବୈକୁଣ୍ଠ (୨) ପ୍ରାପତ । ୩ ।
 ଶିବପ୍ରସାଦରୁ ଗଙ୍ଗାଅଦିନିର୍ଥମାନେ
 ପ୍ରକାଶିତହେଲେ ଆସି ମିଳ ସେହୁ ସ୍ଥାନେ । ୪ ।
 ସକ୍ରମଣ ତତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଗ୍ରହଣକାଳରେ
 ଅମାବାସ୍ୟା ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଦି ଉତ୍ସମାନଙ୍କରେ । ୫ ।
 ଦ୍ଵାରାବତୀ ନୈମିଷ (୩) ବଦ୍ଧିକାଦି ସେଷରେ
 ସ୍ଥାନକଲେ ଯେଉଁ ଫଳ ହୁଏ ତା ଏସ୍ଥଳେ । ୬ ।
 ସକଳନାଥ ଫଳଦ ସେହୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ
 ମନ୍ଦରସମୀପେ ସୁଶୋଭିତ ନରନ୍ତର । ୭ ।
 ଥିବାକୁ ଏଠାରେ ତ୍ରିଭୁବନର ଉତ୍ତର
 ସକଳଦେବତାଙ୍କର ସର୍ବଦା ସଞ୍ଚାର । ୮ ।
 ସ୍ଥାନାନ ଯେ କରେ ନିତ୍ୟ ଏଥୁ ଭକ୍ତ ନର
 ନିଷ୍ଠସ୍ଵ ହୁଅଇ ତାର ଅଭୁକ୍ତ ସଫଳ । ୯ ।

ଉଦିତାକପିଳସଂହତାୟାଂ ବିନ୍ଦୁସାଗରସମୁଦୋ ନାମ ଦ୍ଵାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

(୧) ଅବ୍ୟୁତା

(୨) ନିତ୍ୟକାଳମୟସ୍ଥାନ ।

[୩] ଚମ୍ପୈଶ୍ୟରେ ଦାନବବଳ ଏଠାରେ କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର ନାମ
 ନିମିଷସେଷ ହୋଇଅଛି ।

ବ୍ରହ୍ମୋଦଗୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ବିଷ୍ଣୁ ଉଚ୍ଚ ।

ସେ ବିପିନସ୍ଥିତ ଦେବଦେବୀମାନଙ୍କର
ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଜାଣିବାଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଆମ୍ଭର । ୧ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ଏହିଠାରେ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ଲିଙ୍ଗରୂପ (୧) ଧରି

ବିଜେ କରୁଛନ୍ତି ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଧାରୀ ଦ୍ଵର । ୨ ।

ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଶିବନୈବେଦ୍ୟ ଏହି ଶାଶ୍ଵତ

ଏହିଠାରେ ହୋଇଅଛି ସଦା ବିବର୍ଜିତ । ୩ ।

ଅଭୀଷ୍ଟଦ ଚଣ୍ଡେଶ୍ଵର ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଇନ୍ଦ୍ରେଶ୍ଵର

ଯମେଶ୍ଵର ହରିହର ଭୃଗୁନାଥେଶ୍ଵର । ୪ ।

ଏଥକ ଲିଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଦେଖଇ ସେ ବାରେ

ତାହାର ସକଳବାଣୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମେଷ୍ଟାନରେ । ୫ ।

ଶାଳୁଲୀପାଦପ (୬) ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଅଛି ଦକ୍ଷିଣରେ

ଦୁରକରେ ସବ୍ୟସାଚ ଦର୍ଶନମାନ୍ତରେ । ୬ ।

ସାବିତ୍ରୀ ପାବତୀ ବିରୂପାକ୍ଷ ବିଦ୍ଵେଶ୍ଵର

ଏହାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ହୁଏ ସର୍ବକ୍ଳେଶହର । ୭ ।

ଏକାରଣେ ବ୍ରହ୍ମାଥଦ ସର୍ବଦେବଗଣ

ଏବନକୁ ଆସି ସୁଖେ କରନ୍ତି ଭଜନ (୮) । ୮ ।

ରକ୍ତିରରେ ସେ ହରିଙ୍କୁ କରେ ଆରାଧନ

ତାର ଗୋଦନ୍ତ୍ୟାଦିପାପ ହୁଅଇ ଖଣ୍ଡନ । ୯ ।

ଦେବମାନ୍ୟ ବୃହସ୍ପତିଙ୍କର ଅଦେଶରେ

ଅଗ୍ନିଷ୍ଠୁ ଫିଟିଲଇଲେ ଇନ୍ଦ୍ର ଏ ସ୍ଥାନରେ । ୧୦ ।

ଇତିଶ୍ରୀକପିଳସଂହତାୟାଂ ଶକ୍ତିତପଃ ସିଦ୍ଧି ନାମ ବ୍ରହ୍ମୋଦଗୋଧ୍ୟାୟଃ ।

—○—

(୧) ଶିମ୍ବେଶ୍ଵର ।

(୨) ଶିବନରାଜ ।

(୩) ଇନ୍ଦ୍ରବଦନ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ରରସ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ବୈକୁଣ୍ଠବନ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଭୁ ଜଗସ୍ତୁତି
 ଏକାମ୍ରବନରେ କରଅଛନ୍ତି ବସତି । ୧ ।
 ବିଷ୍ଣୁରୂପୀ ଜଗଦ୍‌ବ୍ୟାପୀ ସେହି ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
 ହରରୂପେ ଅବସ୍ଥିତ ଜଗତଜୀବନ । ୨ ।
 ଅନୁଷ୍ଠାନରତ ସଦା ଦେବରସିଗଣ !
 ଦର୍ଶନରେ ଲଭିଥିଲେ ସସାରୁ ମୋଚନ (୧) । ୩ ।
 ବିଦୁଦ୍ରଦେ କରସ୍ଥାନ ସଦା ସାଧୁଜନ
 ବିଶ୍ଵମୁଖକୁ ଦେଖିବ ହୋଇ ଧୂଳମନ । ୪ ।
 ଉଗ୍ରେଶ୍ଵର ମୁଗ୍ଧେଶ୍ଵର କିପିଳାସେଶ୍ଵର
 ବିଶ୍ଵେଶ୍ଵର ନଳୀଶ୍ଵର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଜାଲେଶ୍ଵର । ୫ ।
 ବ୍ରହ୍ମେଶ୍ଵର ଅଗ୍ନିଶ୍ଵର ଗୋକର୍ଣ୍ଣେଶ୍ଵର
 ଏଥାକୁ ବହୁକଲିଙ୍ଗେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହିସ୍ଥଳ । ୬ ।
 ଏହାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ହୁଏ ଦୁରିତଧ୍ଵଂସନ
 ମହାନିବାଣୀ ପ୍ରାପ୍ତିର ପରମ କାରଣ । ୭ ।
 ଅଶ୍ଵିନ ଅମାବାସ୍ୟାରେ ରକ୍ତିସହକାରେ,
 ସୁଦ୍ଘ୍ନେଶ୍ଵର ପାର୍ବରେ ସେ ପିଣ୍ଡଦାନ କରେ । ୮ ।
 ପୂର୍ବାକୁତ ପାପ ତାର ହୁଅଇ ମୋଚନ ।
 ଅନ୍ତକାଳେ ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ ମୁନିଗଣ ! । ୯ ।
 ସର୍ବାଙ୍ଗାର୍ଥଲପ୍ତଦ କିପିଳାକୁଣ୍ଡରେ (୨)
 ସ୍ଥାନମାତ୍ରେ ସ୍ଥାନ ପ୍ରାପ୍ତ ମହେଶଲୋକରେ । ୧୦ ।

ଇତିଶ୍ରୀକପିଳସହଚାୟାଂ ଲିଙ୍ଗବର୍ଣ୍ଣନାଂ ନାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

(୧) ସୁନର୍ମହାବହନ ।

(୨) ଏହି ବ୍ରହ୍ମର ଜଳ ପରମପବିତ୍ର ।

ପଞ୍ଚଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଗୁପ୍ତପୁରୁଷଃ ।

ରକତହୃଦୟବେଦ୍ୟା ପ୍ରଭୁ ରାମେଶ୍ୱର
ବପର ସ୍ତାପିତ ହେଲେ କହ ମୁନିବର । ୧ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ଦୟାଶୀଳ ଅଯୋଧ୍ୟାଧୃଷ୍ଣିକ କୁମର
ରାମନାମେ ସୁବିଖ୍ୟାତ ଜଗତ ଭୁବର । ୨ ।
ସେହିପରନ୍ତ୍ର (୧) ସର୍ବାଶ୍ରୟମନ୍ତ୍ରିକ
ପିତୃସତ୍ୟ ପାଳନରେ ସଦା ଥିଲେ ରତ । ୩ ।

ହରକ୍ଷର ଏଥୁ କର ସେବନ ପୂଜନ
ଅରୀଷ୍ଟାଫଳ ପ୍ରାପତ ହେଲେ ଅଗଣନ । ୪ ।
ପୂର୍ବକାଳେ ଦେବାସୁରଯୁଦ୍ଧେ ପୁରନ୍ଦର
ଅନେକବାର ହାରିଣ ହେଲେ କ୍ଷୀଣବଳ । ୫ ।

ବକୁଳ ତମ୍ବୁଳ ଆଦି ବୃକ୍ଷରେ ଶୋଭିତ
ନାନାଜନ୍ତୁ ସମାକୁଳ ସଦା ଅବିଦିତ । ୬ ।
ଏହିସ୍ଥାନେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଶତୀପଥ
ଇନ୍ଦ୍ରେଶ୍ୱରଙ୍କ ପୂଜନ କଲେ ଦୁର୍ଭମଜ (୨) । ୭ ।

ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ ଦେବ ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ବର
ଦେବସୁଜ । କର ଯୁଦ୍ଧ ନହୋଇ କାତର । ୮ ।

ପରେ ଜୟଲଭ କର ସୁଲେଖି ଭୁବର
ସହାରଲେ ଅଳ୍ପକାଳେ ଅସୁର ନଗର । ୯ ।

ଏହେତୁ ମମସ୍ତ ଦେବ ହୋଇ ଏକହିତ
କରନ୍ତି ସେହି ଦେବଙ୍କ ମହିମା ବିଖ୍ୟାତ । ୧୦ ।

ଇତିଶ୍ରୀକଟିଳସଂହତାୟାଂ ଇନ୍ଦ୍ରେଶ୍ୱରାଖ୍ୟାନାଂ ନାମ ପଞ୍ଚଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

(୧) ଶତ୍ରୁସଂହାରବାସ ।

(୨) ପିତୃବୁଦ୍ଧି ।

ଷୋଡ଼ଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ମହେଶଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣେ କେଦାର ଉତ୍ତର
 ଯାହାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନର ହୁଅଇ ଅମର । ୧ ।
 ପୂର୍ବକାଳେ ନହୁଷନାମରେ (୧) ଏକ ଗଜା
 ବିଶେଷରକ୍ତିରେ ତାଙ୍କୁ କରୁଥିଲେ ପୂଜା । ୨ ।
 କେଦାରକୁଣ୍ଡରେ ସ୍ନାନ କରି ଯେଉଁ ଜନ
 ଗୌରୀଙ୍କୁ ଦେଖଇ ନିତ୍ୟ ହୋଇ ପୁତ୍ରମନ । ୩ ।
 ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତରେ ତହିଁ ମନ୍ତ୍ର ଜପ କଲେ
 ମାନବ ସିଦ୍ଧି ଲଭଇ ଅଳ୍ପସମୟରେ । ୪ ।
 ଦେବଗଣ ଦକ୍ଷପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ଯଜ୍ଞରେ
 ଶିବଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖି ଗାୟନ୍ତୁ ହେଲେ । ୫ ।
 ଦାକ୍ଷାୟଣୀ (୬) ସାମିଙ୍କର ଜାଣି ଅପମାନ
 ଯଜ୍ଞକୁଣ୍ଡରେ ଜୀବନ କଲେ ବିସର୍ଜନ । ୬ ।
 ଶିବ ବିଦ୍ଧ ଉପାଦାନ କରି ସେ ସ୍ଥାନରେ
 କଲେ ଅବସ୍ଥାନ ହିମାଳୟପର୍ବତରେ । ୭ ।
 ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥଳ ଦେଖି ତହିଁ ବିଶ୍ଵମ୍ଭର
 କଠୋର ତପ ଆରମ୍ଭ କଲେ ନରନ୍ତର । ୮ ।
 ରବିପୁତ୍ରପତ୍ନୀ ଅସି ପାବନୀରୂପରେ
 ଜାତ ହୋଇବାରୁ ତାଙ୍କ ଶୁଭକାମନାରେ । ୯ ।
 ନଗରଜ ତନୟାକୁ ଦିନେ ଆଦେଶିଲେ

(୧) ଯଜ୍ଞ:ପରାଜିତର ପିତା ନହୁଷ, ବ୍ରାହ୍ମଣର ଅବମାନନାହେତୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ମୁନିଙ୍କ
 ଶାପରେ ରତ୍ନପଦରୁ ଗୁଡ଼ିହୋଇ ସର୍ପରୂପେ ପ୍ରାପ୍ତହୋଇଥିଲେ ।

(୨) ଦକ୍ଷପ୍ରଜାପତିଙ୍କର ବନ୍ଧା ।

ଦୁଅ ଅନୁସଙ୍ଗେ ରତ ଶିବପୂଜାଦରେ (୩) । ୧୦ ।

ଏସମୟେ କାମଦେବ ଝରସନ୍ତାନରେ

ପ୍ରବୃତ୍ତହେବାରୁ ଶିବ ତାକୁ ଉତ୍ସୁକଲେ । ୧୧

ଅନନ୍ତର ପରଶୀତ ହୋଇସେ ସ୍ଥାନରୁ

ବାହାରିଲେ ସପତ୍ନୀକ ହୋଇ ଜଗଦ୍‌ଗୁରୁ । ୧୨ ।

କାଶ୍ମିଣୀ ଧାମେ ଯାଇ ଅଧିଷ୍ଠାନ କଲେ

କେତେକ ସମୟ ଅତି ସୁଖେ କଟାଇଲେ । ୧୩ ।

ନୀରଦଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଦେବ ଉପାପତି

ଏକାମ୍ରବନରେ ଆସି କଲେକ ବସଇ । ୧୪ ।

ହୁମାଲୟ ଦିନେ ଆସି ଦରପାଟାଙ୍ଗକୁ

ଛଦୁବେଶରେ (୪) ଦେଖିଣ ଗଲେ ସସ୍ଥାନକୁ । ୧୫ ।

ଇତିଶ୍ରୀକପିଳସଂହତାୟାଂ ଏକାତ୍ମେ ହିମାଳୟାଭିଗମନ୍ତଂ ନାମ

ଶୋଭାଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଉରଦ୍ବାଜ ଉବାଚ ।

ଶକ୍ତିବତୀ ନାମେ ନଦୀ ଅଛି ସେହି ସ୍ଥାନେ

ସକଳପ୍ରାଣିର ଲେଖ ଯେ ଦରଇ ସଖେ । ୧ ।

ସପ୍ତରଶ୍ମିମାନେ (୧) ଯହିଁ କରଣ ସ୍ନାତ୍ତାନ

ଲଭିଥିଲେ ଅନାୟାସେ ଅଲଭ୍ୟ ନିବ୍ୟାଣ । ୨ ।

ହୁବେଁ ହିମାଳୟ ତହିଁ କେଦାରଭୃଗୁର

ଆରାଧନା କର ଲଭିଥିଲେ ଏକ ବର । ୩ ।

(୩) ଉପସ୍ୟାସକ୍ରତୁରଙ୍କର ଅର୍ଚ୍ଚନା ଓ ସେବା ଇତ୍ୟାଦିବାର୍ଥରେ ।

(୪) ଗୋପନଭବରେ ।

(୧) ମଘଡ଼, ଅଜି, ଅର୍ଜିସ, ପୁଲସ୍ତ୍ୟ, ପୁଲହ, କିରୁ, ବସିଷ୍ଠ, ଏହୁମାନେ ସପ୍ତର୍ଷିମାନରେ ଅବିହତ ।

ପରେ ଗଙ୍ଗା ସେହବନେ ପ୍ରଜନ୍ମଭାବରେ
 ପ୍ରାବହତ ହୋଇଥିଲେ ନବ ବିଭାଗରେ । ୪ ।
 ତହିଁ ପୁନଃ ପୁନା ରେବା ଗଙ୍ଗା ଗୋଦାବରୀ
 କୃଷ୍ଣା ବୈତରଣୀ ତଥା ଜାହ୍ନବୀ (୨) କାବେରୀ । ୫ ।
 ଏହି ବିଭାଗରେ ପୁଣି ଗୋମତ ମିଶ୍ରିତା
 ଏକସ୍ଥାନେ ହୋଇଛନ୍ତି ସଦା ବିରାଜିତା । ୬ ।
 ରାଷ୍ଟ୍ର ଉଭୟ ।

କେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରେ ମୃତ୍ୟୁହେଲେ ହୁଅଇ ମୁକତି
 ବିନା ଜପ ଅନୁଷ୍ଠାନେ, କହ ଧୀରମତି ! । ୭ ।
 ଭରଦ୍ବାଜ ଭବାତ ।

ବିବିଧ ଗନ୍ଧବୃକ୍ଷରେ ହୋଇଛି ମଣ୍ଡିତ
 ଅବିରୋଧେ ଜନ୍ମମାନେ ଯହିଁ ସଦା ସ୍ଥିତ । ୮ ।
 ଗନ୍ଧବତୀ ଯହିଁ ସର୍ବାଙ୍ଗାର୍ଥଲଦାନେ
 ଗୋପନରେ ସୁଶୋଭିତ ଅଛି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରାନ୍ତେ । ୯ ।
 ଏହି ଏକାମ୍ରବନରେ ହେଲେ ପ୍ରାଣୀ ମୃତ
 ଅଲଭ୍ୟମୁକ୍ତି ଲଭଇ ଏ ଶାଶ୍ଵତସ୍ଥଳ । ୧୦ ।

ଇତିଶ୍ରୀକପିଳସହିତାୟାଂ ବନବତୀମାହାତ୍ମ୍ୟଂ ନାମ ସପ୍ତଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଭରଦ୍ବାଜ ଭବାତ ।
 ପାବ୍ୟାପାଦତଃ ପୃତ ମହେଶ୍ଵରାର୍ଥେ
 ଉତ୍ପତ୍ତିକଥା କହୁଛି ଅନନ୍ତ ଚିସ୍ତର । ୧ ।

ତ୍ରିତାପନାଶକ (୧) ସଦା ସେହି ଗର୍ଭବର
 ସକଳସୁରସେବିତ ଅତି ପୁଣ୍ୟକର । ୧ ।
 ଦୁର୍ମିଳନାମରେ ପୂଜେ ଏକର ଅସୁର
 ଏକାଧିକ ଶତପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲା ଯାବ । ୨ ।
 ଦେବବ୍ରାହ୍ମଣଯାଚକ ଥିଲେ ସେହିମାନେ
 ପରର ଅନଙ୍ଗ ସଦା ଭାବୁଥାନ୍ତି ମନେ । ୩ ।
 ଗାତ୍ରି, ଦାସ, ନାମେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତମ ସନ୍ତାନ
 ମୃଗୟା କରିବାପାଇଁ ଗଲେ ଘୋରବନ । ୪ ।
 ଜନ୍ମୁଛନ୍ତେ (୨) ଅନେକତ ଭାଇଙ୍କୁ ମାରିଣ
 ପିତୃରୀଚହୋଇ ଗଲେ ଏତାମୁକାନନ । ୫ ।
 ପାଦତଳୁ ଦେଖି ତହିଁ ବିଦିଧ ବାଜ୍ୟରେ
 ପରିହାସ ଆରମ୍ଭିଲେ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଅନ୍ତରେ । ୬ ।
 ରାଗାନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଦେଖା ଜାଉଁକୁ ଦକ୍ଷିଣେ
 ଦାସକୁ ବାମପାଦରେ ଚାପିଲେ ସେକ୍ଷଣେ । ୭ ।
 ମହେଶ୍ୱରନାମକ ଗର୍ଭ ତହିଁ ଅବିଭୂତ
 ଯାହାର ଜଳ ପଡ଼ିବ ଭବନଜନିବ । ୮ ।
 ଯାଲୁଗୁନ ଶୁକ୍ଳଅଙ୍ଗୁମା ଦନ ଏଥୁପ୍ରାନ୍ତ
 କରଇ, ସେ ରକ୍ତ ଲରେ ଯିବଲେକେ ସ୍ଥାନ । ୯ ।

କପିଳ ଉବାଚ ।

ତହିଁ ସ୍ପର୍ଶକୃତାତଳେ ଶତ୍ରୁମୁଖସୁଦ (୩)
 ବିହଲେ ମୁକତି ହୁଏ ଏସବୁ ବିଦିତ । ୧୦ ।
 ଜାଣିଠାରୁ ଏଥୁ ଫଳ ସଦୃଶ ଗୁଣରେ
 କୋଟୀଗର୍ଭ ଫଳପ୍ରାପ୍ତି ହୁଅଇ ଏଠାରେ । ୧୧ ।

(୧) ଅଧରୋଚକ, ଅଧର୍ବେକକ ଓ ଅଧ୍ୟାସୁକ ।

(୨) ସିଂହଦାୟାଦ ଜନ୍ମମାନଙ୍କୁ ମାରବାବପତରେ ।

(୩) ଅଷାଡ଼ଶୁକ୍ଳପୂର୍ଣ୍ଣିମାଠାରୁ କାର୍ତ୍ତିକଶୁକ୍ଳପୂର୍ଣ୍ଣିମାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପ୍ରଭୁ
 ରବିନେଶ୍ୱରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସେହିଠାରେ ପ୍ରଭାତେ ସ୍ନାନ
 କୁଶାସନରେ ଶୁଦ୍ଧରେ କରିବ ଶୟନ । ୧୩ ।
 ଶ୍ରାବଣରେ ଶାକ ଗ୍ରହ ଆଶ୍ୱିନମାସରେ
 ଦୁଗ୍ଧ ମାଂସ ତୈଳ ଆଦି ଶୁଦ୍ଧ ସେ ପ୍ରାଣେ । ୧୪ ।
 ଫଳ, ଦେବାବଲେକନ, ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ (୪) କରି
 ଜପ ତପ ଯଥାବଧି କରିବ ବିଘ୍ନର । ୧୫ ।
 ଶୁଦ୍ଧର୍ମାସ୍ୟ ଏହି ବ୍ରତ ରହିଁ ଆରମ୍ଭିଲେ
 ଅଶ୍ୱମେଧାଦିଯଜ୍ଞର ପଳ ହୁଏ ଭଲେ । ୧୬ ।
 ଇତିଶ୍ରୀବିଲସହତାୟାଂ ଶୁଦ୍ଧର୍ମାସ୍ୟ ବ୍ରତକଥନଂ ନାମ
 ଅଷ୍ଟାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଭଜବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଭରତଜାତ ଭବାର ।

ଅଦେ ମୁନିଗଣ ! ଏହି ଏକାମ୍ରବନର
 ଯାତ୍ରା (୧) କଥନରେ ମୁହିଁ ଦେଉଛି ଦୟାର । ୧ ।
 ମାର୍ଗଶିର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଅଷ୍ଟମୀଦିନରେ
 ମାଘର ଅଶିଷ୍ଟ ପକ୍ଷ ସପ୍ତମୀଦିନରେ । ୨ ।
 ପାଲ୍ଲବନର ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷ ଶନିବାସରରେ
 ପିତୃତଥୁମାନ ଏଥୁ ଖ୍ୟାତ ଜଗତରେ । ୩ ।
 ଅଷ୍ଟ ଅଶୋକକଳ କା ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀରେ
 ମନ୍ତ୍ରପୁବକ ସେଠାରେ ସେ ରକ୍ଷଣ କରେ । ୪ ।
 ସମସ୍ତ ଶୋକରୁ ସେହି ପାଇଣ ମୋଚନ
 ଅନ୍ତକାଳେ ଶିବଲେକେ କରିଇ ଗମନ । ୫ ।

(୪) ପର ଭ୍ରମଣ ।

(୧) ଦେବତା ମାନଙ୍କର ଉତ୍ସବ ଦିନ ।

ତୈତ୍ତି ଶୁକ୍ଳାଶ୍ଵମୀ, ତଥା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ
ପାବତୀଙ୍କ ରଥଯାତ୍ରା, ଦମନକାର୍ତ୍ତନ । ୬ ।
ଇତ୍ୟାଦିପଦ୍ମରେ ଯାଇ ଏକାମ୍ରକାନନ
ଦେଖିବ ଦୂର ପାବତୀ ଉତ୍ସବବିଧାନ । ୭ ।

କପିଳ ଉବାଚ ।

ଏହା ଶୁଣି ସବ ମୁନି (୧) ହୋଇ ଏକତ୍ରିତ
ଗଙ୍ଗା ଗୟା ଗୋଦାବରୀ ବ୍ରମଣେ ଉଦ୍ୟତ । ୮ ।
ଉତ୍କଳର ବୈତରଣୀଜଳେ କରି ସ୍ନାନ
ବରଜା ଦେବୀଙ୍କୁ ଦେଖୁ ହେଲେ ତୁଷ୍ଟମନ । ୯ ।
ଏକାମ୍ର ଝରଣକୁଟେ କର ବହୁତପ
ଅନ୍ତକାଳେ ପାଇଥିଲେ ଅନନ୍ତସ୍ଵରୂପ (୩) ୧୦

ଇତିଶ୍ରୀକପିଳସ୍ତୁତିପାଠାୟାଂ ଋଷିମୁକ୍ତି ନାମ ଉନବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

କପିଳ ଉବାଚ ।

ଅଛନ୍ତି ଏହି ଉତ୍କଳେ ଯେତେ ନଦୀଗଣ
ତହିଁ ମହାନଦୀ ନୁହ ! ସବ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ । ୧ ।
ଦୁର୍ବକାଳେ ବୃଷମୁନି ତପଃ ପ୍ରଭାବରେ
ଅଶିଥିବାରୁ ଭାର୍ଗବୀ ଖ୍ୟାତ ଜଗତରେ । ୨ ।
ଏଥି ଜାତ ପୁଷ୍ୟା ରତ୍ନା ଉତ୍ତମ ସରତ
ଏକାମ୍ରଅନନ୍ତଦୁରେ ହୁଏ ସୁଶୋଭିତ । ୩ ।

(୧) ସନକାଦି ଋଷିବୃନ୍ଦ ।

(୩) ରବିବର ।

ପ୍ରାଚୀ (୧) ଗୁପ୍ତ ସରସ୍ବତୀ ସାଗରଗାମିନୀ
 ସଦା ମନୋହର ଦିଶେ ଡ୍ରୈଲୋକ୍ୟପାବନା । ୪
 ଯାହାର ଜଳ ବିଶୁଦ୍ଧ ସ୍ବାଦୁ ସୁବିଖ୍ୟାତ
 ରୁଷି ମୁନିଙ୍କର ଯେହୁ ଥିଲା ସମାଦୃତ । ୫ ।
 ପୂର୍ବକାଳେ ଏକ ମୁନି ଦଧୀଚ ନାମରେ
 ଅଥର୍ବମୁନିଚନୟ ଥିଲେ ଜଗତରେ । ୬ ।
 ମିତାତାଣ୍ଡ ଦୟାଶୀଳ ସକଳବନ୍ଧୁ
 କଠୋରତପ ସାଧନେ ଥିଲେ ସଦାସକ୍ତ । ୭ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବତାମାନେ (୨) ଯାହାଙ୍କ ଅସ୍ଥିତେ
 ବକ୍ରକୁ ନିର୍ମାଣି ବୃତ୍ତାସୁରେ ବିନାଶିଲେ । ୮ ।
 ତାହାଙ୍କର ତପୋବଳେ ପ୍ରାଚୀ ଏହି ସ୍ଥଳେ
 ବିରାଜିତ ହୋଇଅଛି ପବିତ୍ର ପୟରେ । ୯ ।
 ଯାହାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଦେବ ବିଲ୍ୟେଶ୍ବର
 ତ୍ରିବେଣୀସଙ୍ଗମ ଦୃଶ୍ୟ ଯହୁଁ ମନୋହର । ୧୦ ।

ଉଦିତାକପିଳସହଚାର୍ଯ୍ୟଂ ଉତ୍କଳନୟନାହାମ୍ବ୍ୟଂ ନାମ ବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଏକବିଂଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

କପିଳ ଉବାଚ ।

ଶୁଣ ଏବେ ମନଦେଇ ଆହେ ସତ୍ୟଜିତ !
 ସକ୍ଷପତେ ଜ୍ଞାନଯୋଗ ସକଳ ଆଦୃତ । ୧ ।
 ଶିବ ନନ୍ଦକେଶରଙ୍କୁ (୧) ଯାହା କହିଥିଲେ
 ଅବଗତ ହୁଅ ତାହା ବିଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତରେ । ୨ ।

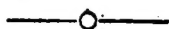
(୧) ଉତ୍କଳର ସ୍ବାମିଶାଳ ନଦୀବିଶେଷ ।

[୨] ଇନ୍ଦ୍ର, ବାୟୁ, ସମ ଓ ବୃଷେଇପ୍ରଭୃତ ।

[୧] ମହାଦେବଙ୍କର ଅନୁଚର ।

କାମ ଜୋଧ ଲୋଭ ମୋହ କରବ ବହନ
 ପରହରେ ରତ ଦେବ ସତ୍ୟପରାୟଣ । ୩ ।
 ସବାପ୍ରାଣିଠାରେ ସମଭାବ ଅତରବ
 ନିଜ ପର ଏହିଜ୍ଞାନ କେବେ ନକରବ । ୪ ।
 ଆକାଶ ପବନ ମଧ୍ୟେ ନାହିଁ ଯଥା ରେଦ
 ଦୂରଦୂରମଧ୍ୟେ ତଥା ନଥାଏ ପ୍ରରେଦ । ୫ ।
 ଆବର୍ତ୍ତବୃଦ୍ବୃଦ୍ ପୁଣି ତରଙ୍ଗ ସେରୁପ
 ମିଶିଗଲେ ସଙ୍ଗ ହୁଏ ଏକ ଜଳରୂପ । ୬ ।
 ଦୁର୍ଗା କାଳୀ ଚଣ୍ଡୀ ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ୍ଵର
 ତରୁରେ ବିଶେଷବୃଦ୍ଧି ଏଥୁ କର ଦୂର । ୭ ।
 ଅନିତ୍ୟସଂସାରସକ୍ତ ମୁକ୍ତିଜନଗଣ
 ସବୁଠାରେ ରେଦଜ୍ଞାନ କରନ୍ତି ବିଧାନ । ୮ ।
 ଅଶ୍ଵାସର ମନ୍ତ୍ର ଏକ ଲକ୍ଷ ଜପକଲେ
 ଅଶ୍ଵସ୍ଥସିଦ୍ଧି ଲଭନ୍ତି ଲୋକେ ଏ ସ୍ଥାନରେ । ୯ ।
 ସେ ସେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କୁ ଯେ ଭାବେ ଭାବଇ
 ତାହାକୁ ସେରୂପେ ସେହି ଅବଶ୍ୟ ତାରଇ । ୧୦ ।
 ଦୂରନାମ ଅଟେ ସାର ଏହି ଜଗତରେ
 ଏହାର କାର୍ତ୍ତନ ସବାପାପତାପ ହରେ । ୧୧ ।

ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟକପିଳସଂହତାୟାଂ ଜ୍ଞାନଯୋଗୋ ନାମ ଏକବିଂଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସମାପ୍ତୋଽୟଂ ଗ୍ରନ୍ଥଃ ।

ବୃଷ୍ଟଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ପୁତ୍ରେଣ ପୁରୁଷୋତ୍ତମବାସିନା ।

ଗୋପୀନାଥାଖ୍ୟ ବିପ୍ରେଣ ସଂହତେୟଂ କିଳମିତା ॥